

**Confutatio commenticiae opinionis Roberti Bellarmini e
Societate Iesu, De translatione imperii Romani a? Græcis ad
Germanos, institutioneq[ue], VII viru?m Electoralium per
pontificem Romanum.**

<https://hdl.handle.net/1874/421060>

CONFVTATIO
COMMENTICIAE
OPINIONIS ROBER-
TI BELLARMINI E SOCIE-
TATE IESV,

DE
TRANSLATIONE IMPERII
Romani à Græcis ad Germanos, institutioneq;
VIIvirûm Electoralium per ponti-
ficem Romanum.

Auctore

MATTHAEO DRESSERO.

FRANCOVRTI
ad Mœnum,

Anno clc lç xcii.

CONTRACTIO
COMMENTICIAE
OPINIONIS ROBER-
TI BELLARMINI SOCIJE
TATE 1654

DE
TRANSFORMATIONE IMPERII
Romani & Graecis ad Germanos infirmitates
Vltimum Electoratum per penit-
entiam Romanam

MASTHARD PESSERO

FRANCISCVS
MILANVS
MDCLXV

AD MAGNIFICVM
VIRVM, NOBILITATE, DOCTRI-
NA, VIRTUTE, ET SAPIENTIA ANTE-
cellentem, dominum Christianum Distelmeie-
rum, illustris. septemviri, Marchionis Brande-
burgici Cancellarium, dominum in Ra-
desleben, & Malstorff,
Prooemium.

VETVS est certamen in Eccle-
sia & Repub. Christiana de po-
testate Imperatoris Romani,
& pontificis, vtra scilicet su-
perior sit, & praeferenda alteri.
Etsi enim Christus diserte dominatu interdixit
Apostolis, ipseque adeo & Apostoli Caesaris Ro-
mani subditos sese professi sunt: tamen inuenti
sunt inde ab anno Christi 1076. usque pontifi-

ces, qui contra ius fasque, imperii ius dignitatemq; sibi arrogarunt. Caput certaminis huius fuit Gregorius VII. ante dictus Hiltebrandus: qui ut dominari ipse posset, Henricum I V. Imperatorem vi, dolo & fraude omni oppugnavit. Hic est Papa, qui gladium eripere Imperatori primus, sibiq; vëdicare conatus est. Hic est furia illa, quæ incendium in orbe Christiano excitavit, idq; non aqua, sed ruina restinguedū esse existimavit, & in Imperio Rudolphum ei surrogavit. Hiltebrandi vestigia persecuti sunt cōsequentes Papa, quibus acerrimum certamen fuit cum Imperatoribus de supremo in orbe Christiano dominatu. Et ut id, quod animo intenderant, perficere facilius possent, iuris canonici, & scholasticæ Theologiæ præsidii, tãquam armis sese munierunt. Hinc maiori cōtentione utrinq; pugnatum est: Canonistis & scholasticis plerisq; omnibus pro pontificis auctoritate & potestate dimicantibus. At in his tamen ipsis nonnulli extiterunt, apud quos plus valuit religionis & iustitiæ cultus, quam pontificiæ tyrannidis metus. Hi pontificem qui-

dem

P R Æ F A T I O.

55

dem nõ ausi sunt oppugnare, sed repugnare ta-
 men iniuste & superba illius dominationi ni-
 hil dubitarunt. In horum numero habetur in-
 primis Guilelmus Occam, natione Anglus,
 scriptor acutissimus, qui nihil minus, nihil gra-
 tia pontificis territus stylo perfidiam & impie-
 tatem Ioannis XXII. Pape aduersus Ludoui-
 cum Imperatorem persecutus est. Ita que non
 minus quam Imperator ipse a Papa excõmu-
 nicatus, cum in fugam se dedisset, ad Impera-
 torem conuersus dixit: o Imperator, tu me gla-
 dio defende a Papa iniuriis; ego te verbis &
 scriptis defendam. Eodem zelo ardens Mar-
 silius Patavinus librum scripsit ad Imperato-
 rem eundem, cui titulum fecit, Defensorium
 pacis: in quo rationibus solidis, omnique exce-
 ptione maioribus confirmavit, Papam esse sub
 Imperatore. Nec defuerunt sequentibus ata-
 tibus Theologi, & iurisconsulti, qui Impera-
 torem imperare, Papam imperata facere ius-
 tum esse demonstrarunt: ut iam planum ma-
 nifestumq; toti Christiano orbi factum esse vi-
 deatur, nihil iuris, nihil potestatis in imperium

pontifici Romano relictum esse. Et tamen præter opinionem nuper admodum exortus est scriptor quidam, Robertus Bellarminus à societate Iesu, qui hoc detestabile, & omnibus piis inuisum certamen, de pontificia auctoritate & potestate renouat, imperiumque occidentis ita pontifici adscribit, tribuit, assignat, addicit, quasi in ipsius manu sit, cui velit illud tradere, vel eripere. quod profecto est Papam longe supra Imperatorem efferre & collocare. Hoc commento impio cum imperii minuatur maiestas, haud à *ἀναρρηκτόν* relinquendum esse duxi: ne scriptor ille infinitam ad maledicendum licentiam sibi datam esse arbitraretur. Scripsi igitur confutationem neque amplam, neque grandem, sed liberam tamen, & firmamenti roborisque, ut mihi quidem videtur, aliquid habentem.

At cum in tanta copia patronorum imperii quærerem, cui potissimum eam inscriberem: tua amplitudo, Disstelmeiere omnibus animi & fortuna bonis ornatissime, visa est mihi imprimis idonea, cui consecrari rectissime

posset.

posset. Etsi enim causa bona patrocinio minus eget, eaque veritatis vis est, ut contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam facile se ipsa per se defendat: tamē nescio quomodo plus roboris & virium habet id, quod magnis & sapientibus quibusque probatur. Sed quis est eruditorum & magnorum virorum omnium, cui tu vel prudentia, vel rerum usu comparari nequeas? Ac si beatus vere est predicandus, vel pater, cui filius est talis, qualis est ipse, vel filius, qui patrem dignitate, virtute & felicitate aequat: quis aut patre tuo, Lamperto Distelmeiero beator est, qui te filium heredem ac successorem non tam bonorum & praeiorum, quam muneris amplissimi post se reliquit, aut te, qui in eodem dignitatis gradu collocatus, quo ipse permultos annos fuit, pari ratione sapientiam, fidem, industriamque tuam non solum Electori Brandenburgico, sed toti etiam imperio Romano probas? Et cum pater tuus studii historiarum cultor & patronus singularis atque eximius extiterit: non fas est de te aliter sentire, quam eodem genere studii te quoque delecta-

ri, perfrui, & pasci. Quod cum ita sit, non dubitabo, te, tam propter pietatem in imperium, quæ in te summa est, quam propter historiarum etiam scientiam, quæ tibi cum patre amplissimo communis est, scriptum hoc historicum, quod in fide clientelæ tuæ pono, gratum acceptumque esse habiturum. Mordax est, vel certe cum aculeo & maledicto disertus Bellarminus, verum conuitiis certare cum eo non libet. Potero tamen, si responsione inimica forte læcessuerit, & ipse deinceps oratione magis dentata uti. Unum est quod mirari vehementer soleo, Jesuitas, qui fulcra & columnina pontificiæ sedis habentur, fundamenta sui patrociniis firmiora excogitare aut proferre non posse. Hæc enim, quæ Bellarminus usurpat, nimis tenuia & imbecilla sunt: quæ, si æquo iure descriptandum esset, celeriter tanquam flosculi deciderent, vel certe tanquam falsa aut commentitia fabula conciderent. Quod si fulcra meliora aut solidiora nulla habet pontificia sedes; omnium bonorum & recte sentientium iudicio cadat necesse est. Sed ita fieri in mala causa solet, ut

cum

cum firmamenti ac virium nihil relictum est,
 ὅσα φάρμακα, ut Poeta inquit, querantur.
 Hanc pontificiam sophisticā pater tuus in ma-
 gna varietate negotiorum septemviralium,
 & imperialium saepenumero expertus est: &
 tu in causis ad septemviratum Brandepurgi-
 cum, atque adeo ad imperium totum pertinē-
 tibus quotidie experiris. Quod reliquum est,
 te oro, ut inscriptionem hanc nulla temeritate
 susceptam, sed ab amore & studio in te meo iu-
 sto ac debito profectam, in partem optimam
 accipias: tum, ut diu etiam rebus publicis &
 privatis, in inclita ditione Brandenburgica cō-
 silio, re & opera prosis, ex animo precor.

Vale. Lipsia Cal. viibris,

anno Jesu Christi

1591.

B

Confutatio.

VI admonent amicè, inquit Ci-
 cero, docendi sunt; qui inimicè in-
 sectantur, repellendi. Quorum al-
 terum sermonis est, alterum con-
 tentionis. Ego vero cum me esse
 profiteor, qui disputatione placida & amica magis
 quam acerba, & inimica contentione delectetur.
 Ne hostes ego putare soleo eos, à quibus de verita-
 te dissentio. Dissensit saepe à Catone suo Cicero:
 dissensit sine acerbitate à Q. Metello P. Africanus.
 Immo persuasum id mihi semper habui, posse con-
 iunctos esse amicitia, qui disiuncti sunt sententia.
 Quo animo si tu quoq; es, Bellarmine, admonitio-
 nem meam amicam, in qua nulli aculei contume-
 liarum insunt, sine offensione accipies, & sicubi per
 errorem me lapsus deprehenderis, in viam reuoca-
 bis. Hoc philosophicum, hoc Christianum, hoc
 Theologicum deniq; esse maximè duco. Patior te
 esse: sed ita tamè, nihil vt amplectar aut approbem,
 nisi

nisi quod sanctum Dei verbum admittit aut docet. Pro hoc enim acrius quam pro anima aut vita ipsa propugnandum iudico. Disputare igitur si vis, aut dissentientes à te in religionis doctrina refellere, καὶ τὰ ἀναλόγια τῆς πίστεως vt id fiat, prouidebis. Historica si tractare vis, fidem vt prestes eniteris: vt integre casteque versari in suscepto officii munere videaris. Male enim res se habet, cum mens scribentis oppressa est pramio, lingua astricta mercede. Nec fieri potest, vt animus verū prouideat, vbi vel metus, vel odium, vel gratia officiunt. οὐδὲν ἄλλο

In te vero, Bellarmine, video & facultatem ad scribendum esse, & vsum in Theologia ac historia haud vulgarem. Vnum est quod in te probare minus possum. Dicam enim ingenuè, vt fert ingeniū Germanicum: & quod tu de Germanis scribis, eos vt corpore candidos, ita animo sinceros esse, id re factoq; tibi declarare conabor. Quid vero est, quod in te desidero? Libertas, cuius proprium est sic scribere, vt sentis. Sentire quidem te non malè multis rebus perspicere mihi videor: sed id quod sentis, liberè eloqui, aut efferre non audes. Rectè autem loqui, est secundum præscriptum diuini verbi loqui in doctrina Ecclesiæ; in historia autem secundum præscriptas à Cicerone leges, ne quid falsi dicere au-

deas, & ne qua suspicio gratiæ sit, ne qua simularis. Quid tu? in vtraq; doctrina Ecclesiæ & historiarum ita tibi caues, vt ne in offensionem pontificis Romani cadas. Ex quo id tibi vsu venit, quod iis solet accidere, qui ad gratiam loquuntur. Quod si tam ad veritatem, quam ad gratiam scribere velles, nã scriptor esses disertus & omni laude cumulatus disputator. Nunc vero ita addictus & consecratus Romano pontifici, quid, nisi quod ipse probat, scribere potes? nempe distrahitur animus tuus, & aliò te veritas, aliò pontificis auctoritas trahit. Fitq; adeo, vt quoties è vado & scopulis emergere, & ad veritatem verbi diuini reuocare rationem instituis, Romanus Apollo te retrahat, & ad gratiam loqui cogat. Quod quid aliud est, quam gratiæ habere addictam fidem & religionem?

Sunt quidem ad speciem veritatis adumbratæ disputationes tuæ Theologicæ, quas vidi, & acumẽ præ se ferunt magnum. Sed accurate si inspicias, funes sunt ex arena connexi: quia magis ad Ecclesiæ pontificiæ nutum voluntatemque, quam ad diuini verbi normam omnia dirigis. Quod autem minus multi hæctenus, quod quidem sciã ego, tibi sese opposuerunt, inde factum esse existimo, quod nihil tu, nisi quod antea toties confutatum est, profers.

Nec

Nec profecto res est, quam quisquam cruditorum magno negotio dignam putet, ea ex puris fontibus Israël's dissoluere & labefactare, quæ tu ex pontificiæ Ecclesiæ lacunis hausisti. Sed omissis Theologicis, placet paucis differere tecum de trāslatione imperii Romani à Græcis ad Francos, & consequentes Imperatores, quam tu vni Papæ Romano acceptam refers; ego vero à pontificibus Romanis alienam & abhorrentem esse arbitror. Actu quidem, nescio quomodo, dum pontificem tuum ornare vis, eiusque dignitatem & potentiam amplificare, omnem ei auctoritatem, quam ecclesiasticum munus tribuere solet, detrahis. Verum si quid forte est, quod te excuset, fides data pontifici excuset necesse est. Iuratus enim facis quicquid facis. Malum certè, si etiam in mala causa operam & fidem addixisti pontifici. Penè adduci non possum, vt credam ex animo te loqui aut scribere, cum Pontifici ius potestatemque transferendi regna & imperia tribuis. Non hîc Theologus, cuius modo astricta non est mens & lingua mercede, tibi fidem habet, non iurisconsultus, non historicus. Hyperbole est abhorrens ab omni sensu & iudicio. Id quod & rationibus euidentibus, & testimoniis illustribus probaturum me esse in hoc scripto polliceor: sed sine odio,

sineq; acerbitate omni, sine conuitiis etiam & contumelia. Seponam paulisper pontificis auctoritatem: nec plus tamen interim concedam Romano Imperatori, quam amplitudo illius nominis fert atque postulat. Res cum re, ratio cum ratione, testimonium cum testimonio certabit.

Si vero miraris, aut quæris fortè, cur ego hanc mihi potissimum seposuerim partem, in qua elaborem: rationem consilii mei animo æquo cognosce. Tu, quo plus æquo tribuis Romano pontifici, eò plus de Romano imperio detrahis. At Romanum imperium ordinatio diuina est. Quare committendum non est, vt tu pontificis gratia, adeo eius dignitatem imminuas, vt pontifici Romano subiicias, & ab eo ita pendere contendas, vt quemadmodum olim, Ecclesiæ causa id exigente, per eum translatum esse à Græcis ad Germanos fingis, ita nunc etiam ob eandem causam transferri per eundem à Germanis ad aliam nationem possit. Quæ potestas pontificis, si vera est, superat omnem potentiam, quæ in mundo est; si ficta, non est ferenda tam turpis & detestanda siue pontificis arrogancia, siue defensorum eius adulatio. Quid aliud hoc est, quam dedecore, macula, ignominiaq; turpissima notare imperium, caput eius Imperatorem, & principes Electores, omnesq;

innesque adeo illius ordines? An non venit tibi in mentem, cum hanc hyperbolen effundebas, quid Germani? quorum auris & animus à turpi assentatione abhorret. An hebetes adeo videntur, vt nihil attendant? adeo stupidi, vt quæuis pontificia commenta arripiant, & pro veris habeant? Minimè. Sunt in Germania non minus quam in Italia iam olim fuerunt & hodie sunt, Theologi & Iurisconsulti, qui pontificis impium fastum execrantur, superbūq; eius dominatum iure omni oderunt.

Quod si Episcopum esse patereris Papam tuum, minus id odiosum esset, honestius verò multo. Sed dum supra imperatores eum effers, quibus nihil habet hic orbis sanctius, venerabilius, maius, augustius, quis non iure insolentiam, tanquam insaniam quandam, orationis oderit? An non putas Theologos, quando audiunt Papæ potentiam ita amplificari, vt transferre imperium, quod summum est in terris, possit, quærere, vndenam sit potestas tanta? Ac si dicastu, à Deo, vel ex cælo esse, testimonia flagitent scripturæ, quorum si nulla proferri possunt, vanitatem gloriationis impiæ detestentur, & oderint? Scripturæ dicta si qua tu forte allegas, ea detorta esse, & à vero in adulterinum sensum conuersa, facile quiuis intelligit. Iurisconsulti de iure quærūt,

quo id, quod tu pontifici affingis, fiat. Historici commentum rident. Non enim pro historiis omnia habenda sunt, quæ tu ex historiarum monumentis recitas. Desideratur fides, requiritur iudicium, opus est dexteritate. Nec omnis narratio, aut particula in historiis posita testimonium est ad confirmandum aliquid aut infirmandum satis aptum. Sed videndum, quo consilio, aut proposito quidque narretur, & ex temporum morumq; cuiusq; seculi conditione naturaque iudicium faciendum est. Sed id post viderimus.

Nunc rationem duntaxat suscepti consilii siue scripti huius reddere debeo, quæ alia ferè nō est, nisi pietas, quam patriæ, quæ est imperium hoc Germanicum, debere me profiteor. Huius sane dignitatem, libertatem, atque decus à labe ea, quam tu ei aspergis, vindicandam, & ex faucibus pōtificis Romani eripiendam omni ope atque contentione arbitror. Ac si forte lusisti in argumento *ἀδόξα*, laboris mei me pigebit: si serio scripsisti, non ferèda est licentia. Et cum argumentum totū sit historicum, nihil alienum à professione mea, sed officium potius Deo gratum, magistratui vero meo debitum me facere existimo, si commentum absurdum quod tu tibi defendendum proposuisti, ego labefactandum mihi sumam.

Non

Non libet hic commemorare, quot, quantaq; incommoda & absurda inde proueniant, si hypothesis tam inconueniens tibi concedatur. Certè cōfusionem iuducit horribilem in imperiū hoc Germanicum, quod Deus accuratis limitibus vult esse distinctum ab Ecclesiastica potestate. Verbum diuinum & naturam rerum euertit, dum Papam, qui subiectus esse debet, supra eum, cui imperium est commissum, collocat. Maiestatem imperii minuit, dum eam pōtifici ita subiicit, vt ab eo transferri etiam ad aliam nationem possit. Principes Electores, cunctosque adeo imperii ordines dedecorat, dum quicquid potestatis illi in imperio hoc sacro habēt, id pōtifici acceptum refert. Potuissem & ego commentum hoc pontificium contemnere, quemadmodum alii rident & aspernantur, nisi tu, Bellarmine, scriptor disertus habitu orationis, & quasi colore aliquo fucum, vt dicitur, facere conareris. Fucum dico, verbo molli rem asperam notans. Quid est enim fucum facere, si hoc non est, cū specie quadam assimilatę veritatis mentes hominum in fraudem impelluntur, vt falsum pro vero arripiant, & iura dignitatemq; imperii omnem à Papa, tāquam à fonte sacro augustoq; manare credant?

Planum facere vis, Papam Leonem III. trans-

tulisse imperium Romanum à Græcis ad Francos. Quo artificio tandem id persuadere conaris? Fucato prorsus & fallaci, nō sincero & vero. Ante omnia enim docere debuisti, dominum imperii Romani fuisse Papam. Id enim si persuasisses, facilius tibi crederemus, translatum esse ad Francos à pōtifice imperium. Quod quia neque demōstrasti, neque unquam demonstrare potes, falsam exstruis hypothesin, eamq; nobis obtrudere conaris, vt etiam si nullam rationem afferas, ipsa auctoritate frangamur. Neque tamen, vt Geometræ solent, postulasti, vt tibi hæc hypothesis cōcederetur: quod fortasse impetrasses; sed à pueris credulis, qui oculorum & aurium fallacissimo sensu iudicant ea, quæ animo & ratione ponderari debent. Nempe oblitus es regulæ iuris communis, omnibusque notæ, quæ negat quenquam id transferre in alium posse, quod ipse non habet. Transtulit, inquis, Papa imperium ad Francos. dictu id quidem facilimum est: sed probare prius oportuit, dominum imperii Romani fuisse Papam, vel potestatem, aut ius transferendi illius habuisse. Quod quia probare nō potes, nemo Germanorum adeo demens est, vt translatum esse à Papa ad Francos imperium sibi persuaderi sinat. Sic enim ratiocinamur: Si Papa transtulit imperiū Romanum

manum à Græcis ad Germanos, vel imperium Romanum ipse habuit, vel potestatem transferendi ab alio accepit. Sed imperium Romanum nō habuit, neq; potestatem transferēdi ab alio accepit. Transferre igitur imperiū ad Germanos quī potuit? Hic ridiculus essem, si quod iuris est manifesti, in maiori propositione, id confirmare legibus vellem. Quis enim est qui ignoret, aut saltem dubitet, quin neq; donare quisquam possit id quod suum non est; neque transferre in alium quod ipse non habet? Quare non est quod laborem, quemadmodum id probem, aut quemadmodum me explicem dicendo.

Alterum vero, siue minor propositio operosior quidem est aliquanto: sed ita planam faciam eam, ut ne tenuissimus quidem scrupulus residere videatur. Dico non habuisse pontificem imperium Romanum. Quid ita? A Græcis translatum esse, ais, per illum ad Francos. Græci ergo imperium translationis tempore tenuerunt. Quod si domini imperii fuerunt Græci, vel ipsi transtulerint ad Carolum Magnum, vel vi occupauerit Carolus necesse est. Hic nullæ sunt partes Romani pontificis, nisi forte se suffuratum esse imperium dicat, & ad Carolum transtulisse. Quod neq; de Papa dici sanctè, neque de Carolo, eiusque successoribus in imperio

Romano prædicari honestè potest. Neque etiam donatum sibi à Græcis Imperatoribus esse imperiū dicet pontifex: quia id neque teste vlllo probari potest, neque res & veritas ipsa concedunt.

Quod Græci, pulsas Italiâ, Bellisarii & Narsetis opera, Gothis, occidentale imperium recuperarint, & cum orientali iterum coniunxerint, ipse fateris, & rectè quidè. Est enim historicum. Immò Theodoricum ipsum Gothorum regem, quoad imperiū occidentis tenuit, nō Imperatorem, sed subiectum Imperatori fuisse rectè censes. Est enim historicum. Ne hic vel Urspergensis, vel Olai Magni, vel Naucleri, vel Platinæ, vel aliorum testimonio opus est. Res aperta manifesta que est. Post Gothos Longobardi ex Pannonia effusi cum vxoribus & liberis Italianam occuparunt, & in ea regnum Longobardicum constituerunt, anno Christi 568. idque annos 206. tenuerunt. Sed imperium tamen occidentale adepti non sunt. Id enim Græci Imperatores sibi iure omni vendicarunt, & per Exarchos suos vsque ad annum Christi 747. rexerunt, nec post occupatam à Longobardis Rauennam eo cesserūt, donec missis ad Carolum Magnum legatis, Imperatorem & Augustum illum salutarunt. Patet igitur imperium occidentale penes Græcos fuisse eo tempore, quo

quo ad Carolum Magnum translatum est. Italiae verò regnum in Longobardorum potestate fuit usque ad illud ipsum tempus, quo captum Desideriū Carolus Magnus regno & potentia omni exiit, Italiaq; tota expulit. Quæ hîc partes sunt pontificis Romani? Adeo nihil reliquum illi fecit fortuna, ut ne Romæ quidem, ubi consisteret, reperiret. Comprehensus enim & inclusus in arctam custodiam, vix inde ereptus ad Carolum Magnū, in Germaniam profugere potuit, ad quem querelam acerbissimarum principum Romanorum in se iniuriarum detulit, & ut occidenti Reipubl. aliquid opis afferret, petiit.

Nota est ex historiis querela Leonis Papæ, quâ tunc apud Carolum habuit. Inter cætera fatetur, se debuisse quidem ad Imperatoris fidem auxiliumq; confugere: verum id propterea facere non potuisse, quod ab eo plus detrimenti quam auxilii expectandum sibi esse viderit. Quæ sanè confessio liquidò confirmat sub Græco Imperatore tunc imperium occidentis fuisse. Idque factum est ante Caroli coronationem, anno Christi 792. Narrat etiam Urspergensis valde suspectum fuisse Imperatoribus Græcis Caroli nomen, quasi qui imperium eis præripere vellet. Quod itidem ostendit eo ipso tempo-

re, quo translatio imperii facta est, sub Græcorum imperio illud fuisse.

Quid? quod ne Roma quidem, ne dum Italia, aut occidentis imperium, per id temporis in pontificis potestate fuit. Dederat enim paulo ante translationem imperii, anno scilicet Christi 774. Hadrianus Papa Carolo Magno potestatem eligendi pontifices, ordinandique sedem Apostolicam, tum instituendi etiam Archiepiscopos & Episcopos per omnes prouincias: idque consentiente vniuerso procerum conuentu. Post Hadrianum Leo III. clauis confessionis sancti Petri, & vexillum vrbis ad eundem misit: tunc, vt Annonius habet, rogauit, vt aliquem ex optimatibus suis Romam mitteret, qui populum Romanum in fide & subiectione per sacramenta firmaret. Ex quo iterum elucet, nullam particulam occidentalis imperii penes pontificem fuisse. Quod cum ita sit, quonã modo fieri potuit, vt is imperium ad Francos transferret?

Si ne verbum quidem adderem, planum tamen fatis factum esset, falsam esse hypothesin, vel potius hyperbolen tuam, Bellarmine, quæ pontifici Romano imperii occidentalis translationem ad Carolum tribuit. Nam si maximè suppetiuiisset pontifici voluntas, omnino tamen defuisset facultas. Quo-
modo

modo enim is donet, qui non habet? Quo pacto transferat in alium imperium, qui imperii nullam partem obtinet? Intelligis vero pro tua prudentia, quam sit iniuriosa appetitio alienorum. Ac si Papa sibi arrogat, quod suum neq; est, neque esse potest, quid Papâ iniustius erit? Si tu ei affingis tantam imperii magnitudinem, videris quo pacto crimen maximi facinoris effugas. Ego certè Papam tam sanctum in culpa, & suspicione tantæ arrogantia, superbia, avaritiæ, temeritatis, & iniustitiæ non ausim ponere. Si quid eiusmodi de pontificibus Romanis scripserunt historici, id paucorum pontificum libidini aut cupiditati execrandæ attribuendum censeo. Hadrianum verò & Leonem III. aliosq; nonnullos à culpa eximo. Quanta enim, quaeso, vanitas est, id ascribere pontifici velle, quod non inest? Iniuria fit bonis & piis pontificibus, si qui vnquam fuerunt, qui certè fuère. Nec dubito, quin tantæ adulationis vehementer eos pudeat tædeatq;. Relinqui potest illis coronatio, sed ita, vt neq; imperiûs, neq; causa aliqua in ea ponatur. Est enim ritus siue ceremonia tantû, quæ electionem Imperatoris non continet, sed testatam facit, & in conspectum producit. Sed hæc posterius.

Nunc quod fundamentum huius quæstionis

est, id solidè iactum vides: Quo si tu quoque vsus
 esses, Bellarmine, rationes tuas nūquam ad eos sco-
 pulos appulisses, vnde emergere non potes. Hoc
 caput causæ est, hic probationis fons. Qui alium
 querit, à scopo aberret necesse est. Quod si deinceps
 etiam certare cum Germanis de tanta quæstione
 libuerit: primùm omnium fundamētum eiusmodi
 ponas oportet, quod liquidò ostendat, pontificem
 habuisse in potestate sua imperium occidentis, seu
 dominum eius fuisse. Quoad illud non feceris, abe-
 rit à te fides. Nihil te iuuare potest Ecclesiastica
 pontificis potestas, nihil duo gladii, nihil coronatio,
 nihil luminare maius & minus, quibus tantopere
 confiditis. Aliena hæc sunt à causa, nec translationē
 imperii per pontificem vnquam confirmabunt,
 quemadmodum post demonstraturus sum, cum tua
 ἀποφύρα refellere aggrediar. Deinceps quonam
 modo imperium occidentis ad Carolum Magnum
 peruenerit, declarandum esse videtur: vnde consta-
 re possit, iustè non iniustè, legitimè non illegitimè
 & initio susceptum esse hoc imperium, & in poste-
 rum etiam obtineri. Si enim à pontifice proficisce-
 retur, neque Carolus Magnus, neque successorum
 eius vllus iure illud possedisset. Et si legitima pos-
 sessio imperii non esset, neque principes Electores,
 neque

neque alii ordines in imperio ius legitimum haberent. De quo absurdo quoties cogito, venit in mentem orationis Alexii Patriarchæ Constantinopolitani, qua crimen iniustæ & violentæ occupationis Patriarchatus refutavit. Si verus, inquit, Patriarcha ego non sum, nec veri possunt esse Episcopi, quos annis iam 12. ordinavi: immò nec veri possunt esse Imperatores, quibus coronam imposui. Ad eundem certè modum nec ordines imperii possunt esse legitimi, si, vt tu vis, à pontifice ius dignitatemq; imperialem habent. Nimium hoc est imperii maiestatem minuere, vel potius destruere.

28 Sed quonam modo adeptus est imperium occidentis Carolus Magnus: quove iure adhuc illud retinent eius successores? Modus acquisiti huius imperii non fuit alius, quàm monarchiæ Assyriæ, Persicæ, Græcæ & Romanæ. Est enim fatalis quædam Rerum publ. fortuna, quæ nò sinit esse easdem perpetuo, sed à gente ad gentem transfert. De quo fato pluribus nò disputo, ne in re manifesta copiam inanem ostentare velle videar. Medium, tu inquis, esse oportuit, quo à Græcis ad Carolum transferretur occidentis imperium. Profectò id quoque medium aliud non fuit, quam hoc ipsum, quo alia imperia multo ante constituta fuerunt. Quo medio

imperium primum Nimrodi partum est? vi & armis adiunctum est. Fuit enim Nimrodus venator robustus coram domino, quod est, homines, vt feras bestias, in suam ditionem potestatemq; redegit, qui antea non nisi domestica paternaque imperia tulerant. Ex quo non solum in admirationem traduxit homines, sed terrorem etiam tantum eis iniecit, vt pro terreno quodam numine haberetur. Eodem medio constitutum etiam est imperium secundum Persicum, quod & ipsum in mundo summum extitit, scilicet à Cyro, qui Babylonem cepit, & bello persecutus Astyagem, regno eum exiit. Nec alio modo Alexander Magnus monarcha & Imperator Græcorum factus est, quam vi & armis. Nec prius monarchia à Persis ad Græcos translata est, quam Alexander, victo Dario ultimo Persarum rege, Asiam suo imperio ac potestati subiecisset. Quid de Romano imperio dicam? An nõ & ipsum vi & bellis horrendis acquisitum est? Ridiculus essem, si hæc quæ manifesta sunt, ex rerum veterum monumentis demonstrare vellem. Quo igitur modo & medio imperia mundi antè comparata sunt, eodem etiam partum est imperium Caroli Magni in occidente. Ferro ceperat illud, iuxta Danielis vaticinium. Ferro igitur recuperari siue restitui, vt

Cranzius

Cranzius loquitur, etiam oportuit. At quæ fue-
 runt opera in imperio hoc, quæ gladio confecit Ca-
 rolus? quæ item gentes sunt, in quas ferrum distrin-
 xit? Dignum equidem est consideratione & admi-
 ratione consilium Dei in constituenda & amplian-
 da monarchia quarta. Est enim ea tota propter
 Christi regnū prædicta iam olim à Daniele, & dein-
 ceptus re euentuq; stabilita. In eius equidem exordio
 natus est Messias, & vniuersum opus redemptionis
 nostræ compleuit, Ecclesiam non solum inchoauit,
 sed longè etiam lateq; per verbi præconium disse-
 minauit. Vt autem Ecclesia siue regnum Christi in
 oriēte bonis initiis cepit, ita sensim & paulatim me-
 ridiem peragrauit, & in occidentem penetrauit. Sed
 cum vellet Deus latius illud in septentrionem etiam
 diffundi, Carolum Magnum excitauit, cuius opera
 gētes ad septentrionem multæ ad Christi agnitio-
 nem atq; cultum conuersæ sunt. Cæsares enim o-
 rientis, longe nimis aberant, confederatq; iam pene
 omnis eorum ardor in dilatandis & tuendis tam
 imperii quam regni Christi finibus. Quemadmo-
 dum pōtifex ipse Leo III. in oratione sua ad Caro-
 lum Magnum conquestus est. Carolum igitur o-
 portuit ante omnia Westualos & Saxones vi ferro-
 que subigere, & ad Christum traducere: vt non so-

lum occidentis imperium aueretur, sed ad Ecclesiam quoq; Christianam accessio fieret.

Hoc bellum difficile & diuturnum fuit, nec dubium est bonam partem occidentalis imperii per illud partam esse: quemadmodum euentus non ita multo post declarauit, cum tota moles imperii huius ad Saxones translata est. Repressit item ac domuit Sclauos ad Albim, & Salam, Hunnos & Auaros in Pannonia, Saracenos in Hispania, Aquitanos in Gallia, quorum ducem Hunoldum nouis rebus studentem expulit. Hoc modo non tantum limites imperii occidentis dilatauit, sed, quod laude etiã dignissimum est, Ecclesiæ Christi fines propagauit, & aditum sibi ad imperiũ ipsum comparauit. Non enim difficile fuit ex partium collectione totum siue vniuersum constituere. Verum ad has partes imperii occidentalis nihil quicquam contulit Romanus pontifex, nihil ad Saxonicum, nihil ad Gallicũ, nihil ad Pannonicum bellum opis tulit. Ad Italiam subigendam forte profuit. Nihil quicquam. Immo vt in Italia harere posset ipse, Caroli Magni beneficio & admitticulo affectus est. Vterque enim Papa Hadrianus, & Leo III. precibus multis à Carolo contenderunt, vt sibi subsidio veniret: alioqui ne locum quidem suum potuissent tueri. Testis est Regino, & alii.

Super-

Supereſt Italiae regnum, quod vtrum ad imperium Caroli Magni aliquid contulerit, nec ne, videbimus. Galliae enim & Germaniae dominus iam tum erat Carolus: vnum deerat ad imperium occidentis, Italiae regnum, & titulus coronaq; imperialis. Quomodo autem potitus eſt Carolus Italiae regno? ferro. Primum enim Hadrianus Papa legatum miſit ad eum in Franciam, rogauitq; vt ſe urbemq; ab inſidiis & iniuriis Deſiderii Longobardorum regis defenderet. Erat enim in eas anguſtias adductus, vt ne Romae quidem ſatis tutus eſſet: quippe cui minatus erat Deſiderius, ſe cum exercitu Romam venturum, & urbem hoſtiliter obſeſſurum. Huic tanta neceſſitati operam ſe daturum pollicitus Carolus, ad Deſiderium miſit, vt bona ablata reſtitueret poſtulans, vel bellum, niſi id faceret, minitans. Deſiderius nihil de ſuo ſtudio perſeuerantiaq; remittens, bellum ſe paci anteferre ſatis declarauit. Carolus itaque arma in eum expediturus, Francos ex omni parte paratos, non quidem ad ſubleuandam Eccleſiam, ſed ad euertendum Longobardorum regnum, vt ait Sigonius, inuenit. Vbi ad Alpes cum exercitu acceſſit, iterum legatis ad Deſiderium miſſis, reſtitionem eorum quae per vim abſtulerat, poſcit. Sed cum ne ſic quidem, quod aequum eſſet, quic-

quam impetraret, bello eum persecutus est vsq; eo, quoad Papiam confugeret, vt mœnibus illius sese tutaretur. Filius vero eius Adalgifus belli paterni socius Veronam urbem munitissimam delegit, in qua Francorum impetum sustineret.

Quid tum? Papiam circumsidet Carolus. Sed cum diuturnior obsessio futura videretur, relicto ibi Bernharδο Patruo, ipse Veronam aggreditur oppugnandam. Adalgifus vero clam aufugit in Græciam, & statim vrbs in Caroli potestatem venit. Nec multo post reliqua oppida transPadana eidem sese dederunt. Ad Papiam inde reuersus Carolus sacra Romanæ Ecclesiæ in festo resurrectionis domini, quod eo tempore instabat, videre gestiit. Itaque Bernharδο, vt ante, sic tunc quoque obsidionem vrbs commisit, ipse vero Romam iter facere cepit. Quacunq; autem ingressus est, acclamationibus & gratulationibus latis acceptus est, liberatorq; ac saluator Italiæ salutatus. Romam vbi venit, ab vniuerso clero auctor publicæ salutis atq; libertatis renunciatus est. Româ ad obsidionem Papiæ rediit, vbi ad deditionem inclinata omnia reperit. Itaque sine mora Desiderium, vxorem eius & liberos cum regia cepit, Longobardiam vero in fidem suam recepit. Non multo post Desiderium cum

cum coniuge & liberis Leodium relegauit, vbi etiam è vita exiit.

Hic modus est, quo Longobardicum regnum comparauit Carolus, & liberatoris, seruatorisq; vniuersæ salutis & libertatis Italiae, nomen titulumq; consecutus est. Quid est ferro, armis, & victoria iure regnum sibi parare, si hoc non est? Quis Italiam iustius sibi vendicauit, quam Carolus? qui hostem eius furentem audacia, pestem Romano imperio molientem, vrbi ferrum seruitutemq; minitantem vicit, fudit, eiecit, è medio sustulit; ipsi vero Italiae tranquillitatem pacis & ocii, libertatemque restituit.

Ac si forte in corona aliquid situm est momèti aut ponderis, etiam Modaciæ ab Archiepiscopo Mediolanensi corona ferrea redimitus est. Tum, vt verus dominus & arbiter Italiae, legibus etiam Rempubl. firmavit. Adhæc Romæ in conuentu, senatus procerumq; decreto munificentissimo honestatus est, vt patricius Romanus esset, archiepiscopos, episcoposq; institueret; pontificem eligeret, & sedem denique Apostolicam ordinaret. Parum adhuc abest à Casarea maiestate Carolus. Et hæctenus quidem pontificis partes nullæ sunt. Bello, & victoriae iure Carolus, quicquid habet splendoris & ampli-

tudinis, affecutus est, nec alii vlli quam proceribus Italiae quicquam acceptum refert. De quo si forte quis dubitat, Reginonem audiat, cuius verba sunt: *Carolus Roma reuersus venit Papiam, ipsamque ciuitatem armis cepit, insuper Desiderium regem cum uxore sua & filia, omnem thesaurum Palatii. Ibi que venientes omnes Longobardi de cunctis ciuitatibus Italiae, eius se subdiderunt dominationi. Adalgisus vero filius Desiderii fugâ elapsus mare introiuit, & Constantinopolim perrexit. Carolus subiugata Italia & ordinata, custodiam Francorum in Papia dimittens, cum magno triumpho in Fraciam reuersus est. Patricii vero dignitatem iam ante etiam Clodoueo Francorum regi anno Christi 507. Anastasius Imperator Constantinopolitanus contulerat, cum, victis Gothis, munera amplissima, cum aureo curru ad eum misit, & Patricium Romanum appellauit, vt Sigebertus scribit.*

Tametsi autem Rotgandus Longobardus contra fidem datam rebellare Carolo cepit: tamen non multo post pœnas suæ defectionis ac rebellionis dedit, cum ab eo captus ac decollatus fuit. Spoleranorum vero dux Hildebrandus munera magna ad Carolum detulit, eiusque potestati sese subiecit: quod ipsum etiam fecit Heregis Beneuentanorum

rum dux: quippe qui misso filio suo cum muneribus magnis, pacem petiuit, imperata se facturū pollicens. Nullum hactenus signum, nullumq; argumentum collatæ aut translatae ad Carolum imperialis dignitatis per pontificem. Sed forte Leo, qui Hadriano successit, aliquid contulit. Age, quid fecerit, historia docebit. *Statim*, inquit Rhegino, *legatos ad Carolum misit cum clauibus confessionis sancti Petri, & vexillo Romanæ urbis*. Bene. quod habuit Papa summum precium, id liberaliter Carolo impertiuit. Quid habuit? Claves S. Petri. At hæ non sunt imperium occidentis. Quid amplius? Vexillum urbis Romæ, quod siue à pontifice, consentientibus proceribus, siue à Papa solo missum est, non sane dominatum aliquem aut imperium pontificis declarat, sed subiectionem potius significat infra Carolum Italiæ regem ac dominum: vt iam non Papa, sed Carolus ius potestatemq; Romæ urbis habeat. Etsi maximè aliquid iuris aut imperii in vrbe Roma habuisset Papa, hac ipsa traditione clavis & vexilli, amisisset. Alioqui quid clavis & vexillum urbis est, non intelligo. Id vero scio, iam ante etiam traditam esse Carolo principatus dignitatem in vniuersali Synodo, vt ait Sigebertus. Et in scholis pueri discunt, clauibus gubernationem domesti-

cam significari. Nisi forte ob id neges claves tunc esse datas Carolo, quod multo post Papa Iulius cōtra Gallum infeliciter ducto exercitu, clauem S. Petri in Tyberim proiecit, cum ira inquires, *quia non valet amplius clavis Petri, valeat gladius S. Pauli.*

Verum hæc nihil ad imperii occidentis titulum dignitatemq; priuata sunt. Imperium vero Græci nunquam in Papam transtulerunt, neque Papa ab illis accepit. Nō igitur in alium is transferre potuit. Hoc tantum ex traditione clavis & vexilli euincitur, non vrbs Romanæ potestatem habuisse pontificem eo tempore, quo Imperator occidentis renunciatus est Carolus, nedum imperii totius, vt transferre in Carolum posset. Quid amplius? Cum Leo pontifex durissime esset tractatus à Romanis, ad Carolum venit opem petiturus. Carolus in Italiam redeuntem pontificem non multo post subsecutus, Romam venit, & aduocata cōcione populi, obiecta pontifici facinoris maximi crimina discutere, vt Regino ait, studuit. Cum autem causa ventitata, vt idem Auctor scribit, neque actor, neque testis legitimus appareret, pontifex iurisiurandi religione sese purgauit. Carolus autem in Papæ aduersarios sic animaduertit, vt quæstione habita, secundum legem Romanam, capitis eos damnaret. Sed
inter-

intercedente pontifice, corporis poena in exilium mutata est. Quis hic dominus Romae est? Pontifex, an Carolus? Nonne is qui iudicium exercet, & exequitur, pontificem restituit, fontes punit, pacem reddit, & summam rerum administrat? Attamen Imperatoris titulum nondum sibi vendit ut aut v-surpat Carolus. Quare? nondum coronationem scilicet à pontifice acceperat. Hinc ergo ut ad coronationem transeamus, res causaq; postulat. Hoc enim ordine historiam hanc persequitur Sigonius, & quidam alii, contra Rheginonem & Vispergensem. Sed constante rei veritate, in ordinis usu faciles erimus. De corona à pontifice Leone imposita Carolo vna voce omnes consentiunt historici.

Sed praeter ceteros hoc memorabile in primis habet Auentinus, *Frenem orientis imperatricem misisse legationem illustrem ad Carolum Magnum in Germaniam, qui Aquisgrani tunc fuerit, pacemque cum eo perpetuam fecisse: tum titulum etiam illi à marito & filio ante tributum confirmasse, ut Caesarius praefectus urbis Romae, & sacri Romani imperii gubernator appellaretur. Romani vero & Leo pontifex mittebant ad eum, & Romam attrahebant. Quin pontifex etiã ipse Ratisponam usque excurrens eodem illum inuitabat. Quocirca anno Christi 800. tempore hiberno cum co-*

piis magnis ille Italicum iter suscepit, & locis cunctis tan-
 ti honores ei habiti sunt, ut si Deus ipse in terras veni-
 ret, maiores vix tribui possent. Et cum mulier Constan-
 tinopoli imperaret, quod inauditum esse videbatur, pu-
 tabant Romani se potestatem & ius habere eligendi
 Casarem: quod imperium ex ipsis esset & nominaretur.
 Tenebat autem Carolus iam omnes prouincias, quæ ad
 urbem Romam pertinebant. Itaque anno Christi 801.
 Leo Papa, senatus & populus Romanus Imperatorem
 illum designabant. Cumq; in templo S. Petri cum ponti-
 fice precaretur, Romani electionem hanc publicauerunt,
 acclamantes alta voce, iuuenes & senes, senatus & popu-
 lus, clerici & politici: CAROLO Augusto, à DEO
 coronato, Magno & pacifico Imperatori Romanorum
 vitæ & victoriæ. Hoc testimonium scriptoris Ger-
 mani si parum fortè te mouet, audi Onuphrium,
 cuius verba sunt: Carolus coronatus & cõsecratus rex
 Francorum in villa Franciæ Carisiaco à Stephano Pa-
 pa II. anno Christi 752. Imperator appellatus Roma
 in Basilica S. Petri, in Vaticano, cleri, senatus, populiq;
 consensu, & coronatus ibidem à Leone III. anno domi-
 ni 801. ineunte, Calendis Ianuarii, videlicet die natalis
 domini. Marianus etiam Scotus disertè ait: Carolus
 hoc tempore à Romanis Augustus appellatus est. Si-
 gebertus ad eundem modum; Romani, inquit, vno
 omnium

omnium consensu Carolo regi imperatorias laudes acclamant, eumque per manum Leonis coronant. Nec pluribus opus est in re tam manifesta. Sed quorsum hæc? Primum vt intelligatur, non per coronationem Pape, sed per electionem senatus populi que Romani translatum esse imperium in Carolum. Id enim aperte vna mente vnaq; voce testantur historici. Ac si forte non satis apud te valent testimonia, valeat ratio, quæ eiusmodi est, vt fidem omni iure faciat. Coronari enim nemo potest, nisi prius sit designatus & electus. Iam si probaueris, ius potestatemque eligendi Imperatorem occidentis penes pontificem fuisse, fatebor ab eo translatum esse imperium ad Carolum. Sed reclamant historici, refragatur ratio. Itaq; adduci nemo sanus potest, vt tibi assentiatur, Bellarmine, & credat à pontifice profectam esse imperii dignitatem, tributamq; Carolo. Deinde id etiam ex testimoniis recitatis liquet, cunctorum ordinum consensu electum esse Carolum, cleri, senatus, populi. Vbi si sub clero etiam pontificem comprehendi vis; non repugno: ita tamen, vt quod omnium est ordinum, id vni pontifici ne attribuas. Hæc electio Cæsarem fecit Carolum, hæc in sede Imperatoria & Augusta collocavit. Coronatio vero & acclamatio electum & confirmatum declara-

uit. Quid? quod Marianus Scotus ne mentionem quidem pontificis facit: quemadmodum nec necesse est eius mentionem fieri, nisi ministrum quo ad coronandum Romani sunt vsi, nominatim recenseris velis?

Erras igitur vehementer, mi Bellarmine, si coronationi translationem imperii ascribes. Vehementius vero erras, si eam electioni anteponis. Est enim hæc confusio rerum, quam nemo sanus probauerit. Tu si probas, mirari profecto in mentem venit. Est enim adeo apertus error, vt vel cæcus videat. Vide enim quæ absurda sequantur, dato hoc inconuenienti maximo. Sic argumentaris: Papa coronam imposuit Carolo. Ergo imperium occidentis ad eum transtulit, vel Imperatorem fecit. Deus bone quam multiplex est fallacia in hoc Argumento! Est. *ἢ ἀπὸς λόγος, καὶ νεσίων ἐν ἐαυτῷ.* Elucet in primis fallacia ex non causa, quasi ex causa. Coronatio enim nequaquam causa est Imperatoris, sed facti, designati, electi, creati, testimonium publicum. Quod nisi concedis, in laqueos te induis, vel certè incitiæ atque imperitiæ crimen, subis: quod persona tua prorsus indignum est. Erat iam ante imposta Carolo corona ferrea Modæciæ ab Archiepiscopo Mediolanensi. Hic tu dices Archiepiscopum Me-
diola-

diolanensem transtulisse regnum Longobardicum ad Carolum? Erat iam ante partum à Carolo illud regnum belli iure. Coronatio vero ceremonia tantum fuit siue ritus, quo factus rex declararetur.

Quemadmodum nec dici potest, cum primum idem Carolus à Stephano II. Papa Francorum rex inunctus est, per eam vnctionem regnum Franciæ ad illum esse translatum. Quis adeo demens est, ut liquorem illum odoratissimum cœlitus demissum olim Remigio, quo Francorum reges Remis inunguntur & sacrantur, credat regni collationem aut dationem esse? An non regis designati, vel legitimè succedentis signum potius est, vel publica ceremonia? Quid Romæ florente Republ? An non aliud erat facere, designare, creare, aut deligere cōsulem, & aliud renunciare? Quorum illud in comitiis fiebat centuriatis, quibus centuriatim colligebantur suffragia, hoc vero ad populum, cui tribus sua studia atque suffragia indicabant. Quid hodie fit? Sigismundus Polonorum rex, à quo regnum tibi videtur habere? ab Archiepiscopone Gnesnensi, qui coronam ei imposuit, an à regni ipsius proceribus? In Dania anno Christi 1537. coronam imposuit Christiano III. Ioannes Bugenhagius Wittēbergensis Ecclesiastes. Hunc tu propterea dices regnum

contulisse regi? In populo Israëlitico Prophetæ reges inungebant. An ita impii erimus, vt à Prophetis tributum esse regnum dicamus regibus? Neque profecto est, quod existimem Prophetæ similem esse velle Papam Romanum: quippe qui neque mandatum habuit à Deo coronandi Carolum, neq; etiam opibus, potentia & amplitudine vlla ex parte Prophetæ potest comparari.

At non volo, inquires, coronationi pontificiæ tantum tribuere, vt per eam translatum esse imperium ad Carolum cõtendam. Quid vis aliud? quid habuit Papa, quod in Carolum conferret, præter coronam, quæ tamen pontificis non fuit? Si enim imperialis corona fuit, iam non pontificis, sed imperii fuerit necesse est. At pontifex certe imperium non fuit. Quomodo ergo dare aut conferre coronam potuit? Agnoscere tandem mihi videris errorem, quo te implicas, dum id quod causa non est, causam facis. Coronatio enim Imperatorem non facit, sed factum declarat. Nec valet argumentum in hoc genere, nisi à consequente ad id, quod necessario antecessit. Vt, coronatus est Carolus Magnus à pontifice. Ergo antè Imperator creatus est. Audi modo Onuphrium, quem velut honorarium arbitrum inter te & me nõ repudiabis. *Cum primùm, inquit,*

quit, Imperator & Augustus renunciatus fuisset, à Romano pōtifice vngebatur, aureoque diademate coronabatur, tanquam Romani imperii, immò totius orbis primario sacerdote; more accepto ab Imperatoribus orientalibus, qui à Patriarchis Constantinopolitanis, primariis Græcanici imperii pontificibus consecrati, aurea corona redimebantur. Et paulo post ait: Eratq; coronatio ipsa perinde ac præcipuum signum legitimi imperii, sicut antiquis temporibus erat ignis prælatio. Sed cur tantopere pontificiam coronationem vrgeas, pæne coniectura prospicio. Is enim est sensus disputationis tuæ, non esse quenquam Imperatorem, nisi coronam à pontifice acceperit, & confirmatus sit. Hoc si ita sentis, quemadmodū reuera sentis: multum profecto de dignitate & maiestate imperii Romani detrahis, & monarchiam Romanam interruptam, mancam & mutilam reddis. Quot enim sunt Imperatores, qui coronam non accepere à pōtifice. Quos si Imperatores fuisse negas, impius es, & monarchiam Romanam mutilas. Profer iura, & deprome exempla. Ludouicus, inquis, Cunradus, & Henricus, quibus corona à pontifice tributa non est, Imperatores Romani nō fuerunt, nisi fortè designatos dicere velis. Quid audio? An non hoc est alligare imperatoriam maiestatem ad pontificem

Romanum, ita vt sine eius confirmatione aut coronatione Imperator Romanus esse nequeat. At imperarunt hi tres ab anno Christi 899. vsque ad annum 936. quo Otho primus imperium adeptus est.

Tanto igitur tempore, tua quidem opinione, imperium non fuit imperium, monarchia non fuit monarchia, electus ab imperii ordinibus Imperator non fuit Imperator. Durum id est nimis & impium in imperium à Deo constitutum.

At Chronici, inquis, & historici non Imperatores, sed reges vocant tales. Certè Sigebertus Ludouicum Imperatorem nominat Romanum. Et addit: *Ludovicus propter Tyrannorum in Italia insolentiam, & multam malorum ingruentiam non meruit imperialem benedictionem.* Quid Cunradus, qui Ludouico successit, faciat in tanta perfidia? Papa enim Sergius Berengarium Italiae regem coronauerat, & Augustum appellauerat, vt scribit Onuphrius. De Henrico ille ipse scribit; *Gloriosum quidem illum fuisse in vincendis inimicis, sed tyrannos ex Italia eiicere non potuisse.* Ideoque nec imperialem benedictionem consecutum esse. Quod modeste hic scriptor imperialem benedictionem vocat, tu Bellarmine, non solum imperialem coronam, sed etiam Augusti nomen dignitatemque

tatemque appellas. Fateor autem à nonnullis Chronologis reges appellari hos Imperatores, quos nominavi: & quidē in decretis ipsis, distinctione sexagesima tertia. Sed quid de Cunrado Nauclerus scribit? *Omniū, inquit, electione regnū accepit. Quid? an non Romanorum rex & Imperator tibi est, qui omnium electione regnum consequitur? Dicam ingenuè quod res est.* Historici pleriq; omnes, qui de his Imperatoribus aliquid literis consignarunt, sub iugo pontificis sese totos conuertere coacti sunt, accurateque cauere, ne quid contra Ecclesiæ Romanæ voluntatem siue auctoritatem scribere vel mussare viderentur. Decet enim cœcum domini sui gulam habere, vt in versu dicitur. Quia ergo pontifex reges hosce tres, non Imperatores iudicauit, non fas sibi esse arbitrati sunt historici, aliter eos appellare. Parum autem differt id, quod libero ore nō loqueris, ab eo quod auribus das, & assentationis causa dicis.

Ne tamen de fama & existimatione historicorum aliquid detrahi à me videatur, malo dicere, cōsuetudine & temporū iniuria factum esse, vt quod pontifex vellet, idem etiam scriberent historici. Persuasum enim hoc fuit cūctis, sancta esse omnia, quæ

pontifex statuisset. Nec tutum etiam fuit vnguem
 latum à decretis eius recedere. Itaque excusati ma-
 gis sunt habendi viri optimi, qui ad gratiam ponti-
 ficis loqui aut scribere coacti sunt: quanquam inte-
 rim libertatem summis votis exoptarunt. Quod si
 tu aliter scriberes, non iam pontificius esses, sed col-
 lectam gratiam omnem effunderes. Sed non est
 obscurum, quid velis aut moliaris. Imperatores esse
 negas omnes, qui à pontifice imperium non acce-
 perint. Quid aliud hoc est, quàm imperii neruos
 incidere? Si enim Imperator non potest esse, nisi
 coronatus sit à pōtifice: duo incommoda maxima
 sequuntur. Primum, coronationem esse neruū im-
 perii, atque adeo *ἀξίωμα seu xūpos* illius omne in coro-
 natione situm esse. Deinde electionem Imperato-
 ris, quæ fit à proceribus imperii, nihil valere absque
 pontifice, vel certè, si quid valeat, valere propter pō-
 tificem. Hoc quam contumeliosum sit in imperiū,
 omnes sani intelligunt.

At Caroli Magni quidem imperium nihil ro-
 boris aut firmamenti à pontifice habere iam ante
 demonstraui. Turpissima est igitur adulario, & in-
 digna viro docto, coronationi pontificiæ omnem
 dignitatem imperialem ascribere, vt sine illa Im-
 perator, quantumuis legitimè electus, Imperator
 prorsus

prorsus esse nequeat. Apage cum ista corona pontificia, quæ Rudolpho Sueuorum Duci fatalis erat ad interitum. Hunc enim pontifex Gregorius in Henricum Imperatorem incitabat, & auream coronam nouo & ante illum diem inaudito exemplo ad eum miserat: addita Epigraphe insolente & superba:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Hac inflammatus & impulsus Rudolphus contra Imperatorem suum, cui fidem ante obligarat, arma cepit, & in conflictu ad Elistrum Mysiæ dexteram amisit, nec multo post vita expulsus est. Quanto rectius sibi & imperio consulisset, si coronam hanc fatalem & impiam proiecisset, & conculcasset. An tu existimas, Bellarmine, Imperatorem non fuisse Rudolphum Habsburgensem, qui Italiam adire recusauit, & pontificis faciem non vidit, imperium vero inauguratione solemniter accepit? Attrahere quidem illum conabatur pontifex Nicolaus, & cum obsequi nollet, indigna passus est. Sed quid faciat optimus Imperator? libidinem avaritiamque pontificis perspiciebat, nefarios motus Italiæ nouerat. Studebat enim pontifex agnatos suos Italiæ reges facere, iura imperii illis tribuebat, immunitates non paucas uidebat: tum minabatur etiam, se Exarchatum occupaturum esse. Maluit igitur Imperator Exarcha-

tu cedere, & magno pontificiam gratiam emergere, quàm cum periculo Italiam adire. Nihilominus vero Imperator salutaris & utilis Reipubl. extitit, legitimeque imperium adeptus est, & administravit. Quod si tu negas, veritatem ipsam sciens prudensque oppugnas. Nondum etiam forte ex animo optimi Imperatoris effluxerat id; quod Arnolpho Imperatori accidit, qui cum Romam venisset, coronam quidem à pontifice accepit, sed accepto pharmaco extinctus est.

Quid de Carolo IIII. dicam? qui ut imperialem coronam consequeretur, Romam pedes ingressus est, & à quodam senatore oratione ad populum in Capitolio habita, falsè delusus. Sic enim dixit ille: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, ut scribit Naucleus Generat. 46. Plures sunt Imperatores, qui coronam pontificis neglexerunt, imperialem nihilominus habuerunt. Ac si verum fateri vis, imperialem coronam satis esse Imperatori non negabis. At imperialis corona imperii est, non pontificis. Nisi igitur confundere vis imperium, & pontificem, dicere non audebis, titulum, dignitatem, & auctoritatem Imperatoris à pontifice proficisci. Maximilianus I. coronatus est Aquisgrani, & verus, omnique exceptione maior fuit Imperator, qui res magnas salutarisq;

taresq; imperio gessit. Carolus V. ibidem coronatus non minus Imperator Augustus & salutaris fuit ante coronationem pōtificis, quam post acceptum ab eo, anno 30. diadema. Confecit bellum Gallicum, capto rege Francisco ad Ticinum, expugnauit Romam, & ducatum Mediolanensem recuperauit. Hos & alios si tu Imperatores fuisse negas, vide ne in violanda Republ. fraudem inexpiabilem concipias. Scilicet honorem hunc pietatis causa habuerunt aliquando Imperatores pontifici Romano, vt coronam sibi ab eo imponi paterentur: sed tāquam à ministro Ecclesiæ, non à domino imperii. Id enim iam ante legitima electione procerum regni consecuti sunt, nec à pontifice expectarunt. Est autem summæ inhumanitatis, ne dicā impietatis, id quod honoris causa tribuitur, iure fieri existimare, & religione pietateq; Imperatorum sic abuti velle, vt inde ius potestasque transferendi imperium eliciatur.

Est etiam ritus quidam Ecclesiasticus copulandi sponsum & sponsam per ministrum in conspectu seu facie Ecclesiæ. Sed tūne hinc efficies, copulationis illam ceremoniam esse potestatem collocandi in matrimonium? Minimé. Non enim sacerdos copulans matrimonii auctor est, sed cōtracti testis.

Nec aliud est copulatio talis, quã testimonium, seu cõsecratio solemnis in facie Ecclesiæ, cum pia inuocatione Dei, vt initum coniugium benè feliciterq; euenire sinat. Quid multis? Sufficit testimonium vnum Sigeberti & Vincentii, quod tu quoque allegas. *Romani, inquit Sigebertus, ab Imperatore Constantinopolitano iam diu animo descuerant, nunc arrepta occasione opportuna, quia mulier excacato Imperatore Constantino filio suo, eis imperabat, vno omnium consensu Carolo regi imperatorias laudes acclamant, eumq; per manus Leonis Papæ coronant, Cæsarem & Augustum appellant.*

Audis Romanorum, non pontificis, fuisse coronationem, Caroloq; per manus Leonis, hoc est, per ministerium Papæ coronam esse impositam. Quod autem per pontificem fecit populus, an non tibi videtur ipsemet fecisse? Quod si pergis Papæ potestatem virgere atque tueri in transferendo imperio: facilius mihi fuerit probare, Imperatores habuisse ius eligendi pontificem, atque ordinandi sedem Apostolicam, quàm tibi erit demonstrare, Papæ concessum fuisse ius creandi aut confirmandi Imperatorem. Ius enim eligendi pontificem, ordinandiq; sedem Apostolicam, ad Carolum Magnum transtulit Hadrianus Papa, consentien-
te pro-

te procerum auctoritate, vt supra demonstratum est.

Quid Vrspergēsis? *Ordinatis*, inquit, *Romanæ urbis, & Apostolicis, totiusque Italiæ non tantum publicis, sed etiam Ecclesiasticis rebus, Imperator Româ egressus est.* Idem in Sigeberto legitur. Ex quo sane manifestum est, Carolum etiam Ecclesiastica ordinandi & constituendi potestatem habuisse. Distinctio 53. in decretis, concessam esse, ait, Othoni primo perpetuam potestatem ordinandi pontificem summum sedis Apostolicæ. Henrico III. Clerus & Romani omnes iureiurando confirmarunt, se nullum pontificem, nisi quem ipse dedisset, facturos esse. Et si autem de hoc iure certatum est variè inter Imperatores & pontifices: tamen quicquid obtinuerunt pontifices & adhuc tenent, id Imperatorum concessu & beneficio tenent, quid repetere suo iure, inde à Carolo Magno, Othone, Henrico IV. & V. vsque ad se propagato, possunt. Ac fuerunt etiam subiecti Imperatoribus pontifices vsque ad annum Christi 1076. Licet deinceps fraude inexpiabili imperium inuaserint. Constat enim Henricum IV. abrogasse pontificatum Benedicto X. & in locum eius substituisse Nicolaum II. Henricus vero V. recuperavit quidem ius potestatemque conferendi

episcopatus, & abbatias, vel prælaturas per annulū & baculum: sed eripi sibi vicissim passus est ab eodem Paschali, qui concesserat.

Frustra etiam laboras, dum non tantum inungendi & coronandi, sed confirmandi etiam ius pontifici tribuis. Quis enim confirmavit Carolum Magnum? populus. *Deo*, inquit Sigonius, *diisq; ritè in auxilium inuocatis, imperatorius ille titulus à populo confirmatus est.* Vides nec confirmandi potestatem penes pontificem per id temporis fuisse. Quid igitur relictum est pontifici? Electio? At, ea electorum est siue principum ac procerum. Confirmatio? hanc vero populus Romanus olim sibi vendicauit, nunc vero VII viri, siue imperiales Electores suam esse confirmant. Vna relinquitur pontifici coronatio. At ne hæc quidem necessariò à Papa petitur. Petita est sæpius quidem, sed honoris & pietatis causa. Sæpè etiam prætermissa & neglecta periculi & sumtuum gratia. Res enim est plena periculorum & insidiarum, adire Italiam, quæ multos à corona pontificia deterruit. Ludouicus V. non à pontifice, sed à Cardinali Stephano Columna, consentiente senatu, clericis, populoq; Romano, reclamante vero pontifice, inauguratus est. Alii ab Archiepiscopis coronantur. Maximiliano quidem primo ab Archiepiscopo

scopo Colonienſi corona Caroli Magni impoſita eſt. Eodem modo alii etiã coronati ſunt ante Maximilianum & poſt, ſecundum Caroli IV. bullam auream. Quos omnes veros, & imperiali decore cumulatos Imperatores eſſe exiſtimo: nec fas eſt ſecus de illis exiſtimare. Coronatio vero à quo fiat parùm refert, nec opere præcium eſt in hitoriis perſonas nominare, quæ diadema impoſuerint.

Sumtus vero pontificum auaritia nimis auget, & cumulat, quos qui vitare poteſt, reprehendi non debet. Quod ſi tam liceret Archiepiſcopis pallio Romano carere, quam licet Imperatoribus vacare coronatione pontificia: proſecto tantum illud haud redimerent. Pontificis enim benedictiones nimis magno precio mercari oportet, cuius magnitudo non immeritò aliquos deterret, ne ea petant.

Fridericus Barbaroſſa, ut ſcribit Cranzius lib. 6. cap. 16. Saxonix, anno Chriſti 1155. compreſſis & domitis Mediolanenſibus, Romam pergere cogitabat accipiendi diadematis cauſa. Quo cognito, Romani obuiam ei mittebant oratores duos, peti- tum ab iniuſto clericorum dominatu liberationẽ, formæq; Reipubl. veteris reſtitationem, cum quinque millibus librarum argenti. Imperator poſtula-

tis infolitis & intolerabilibus non parùm commo-
tus, respondebat, imperii Romani maiestatem iam
olim ad Germanos esse trãssatam, nec mercari pre-
cio eam amplius necesse esse. Adhac periniquum
sibi videri, populum leges suo principi ferre, pecu-
niamq; ab eo exigere.

Hadrianus verò pontifex, quanquam placidè
cum eo agebat Imperator, ea tamen erat superbia
& inhumanitate, vt duo se vituperare in eo diceret:
primum, quod descendenti sibi de equo sinistrum
non dextrum stapedem tenuisset: secundò quod
nullum beneficiũ adhuc in Romanam Ecclesiam
contulisset. Imperator optimus, tametsi excusabat
se pontifici & populo, tamẽ tumultus aduersus eum
sedari non potuit. Quid Carolo Caluo accidit? an
non pecunia & muneribus à præfule sedis Apосто-
licæ nomen Imperatoris emere coactus est? vt scri-
bit Sigebertus, Otho Frisingensis, & Regino. Nul-
lum enim officium vnquam fuit tam sanctum, atq;
solemne, quod nõ pontificum quorundam Roma-
norum avaritia comminuerit & violarit. Narrat
etiam Urspergensis, Papam accepisse immensam
pecuniam, vt Fridericum primum excommunicare-
ret. Quod si pecunia emi coronam à pontifice o-
portet: non video cur magnopere eam Imperato-
res

res sibi requirendam ducant. Malè enim res se habet, cum quod virtute effici debet, id tentatur pecuniâ.

Sed enim gratiam tibi debet imperium, quòd eum honorem ei habes, vt electionem Imperatoris principibus illius tribuas, confirmationem vero pontifici ascribas. Sic enim confirmationem, vnctionem & coronationem coniungis, vt ea ad pontificem referas, electionem vero principibus electoribus relinquant. Scilicet cæcum te adeò reddit amor pontificis, vt plus etiam ei, quàm veritas & dignitas imperii concedit, largiaris. Quid enim? superiorne estis, qui eligit, an qui electum confirmat? Ita Papam tuum iterum effers supra omnem potestatem & maiestatem, quæ in mundo est, & numen excofacis, quod imperium in omnes, quos terrarum orbis complectitur, habeat. Quod quæso, quid aliud quam monstrum horrendum est, a quo Deus & natura abhorrent? Vanitas vanitatum est, mi Bellarmine. Opposui iam ante pontificia confirmationi exemplum Caroli Magni, qui non à pontifice, sed à populo confirmatus est. Nunc decretum accipe VII virum imperialium, quod anno Christi 1338. fecerunt, vt scribit Auentinus lib. 8. Id tibi, nisi quid me fallit, cumulatissimè satisfaciet.

Sacrum Romanum imperium, ait, magistratus summus est in mundo, & à nullo est, nisi à Deo, nec ullius hominis in terra feudum est. Neque Imperator superiorum habet in mundo, sed proximus est Deo. Imperium immediatè habet à Deo, nec est similis illi in terris, nedum superior. Supremus enim est, per quem Deus mundo omnia iura, leges, ordines, & regna mundi dat hominibus. Quicumque ergo à septem imperii principibus Electoribus Imperator designatur, is statim accipit plenam potestatem, nec cogitur ad pontificem mittere, nec indiget eius confirmatione. Papæ partes nullæ sunt in hoc negotio. Coronatio illius est tantum decus, & deseruit in eo tanquam minister & subditus suo domino. Ex electione enim Cæsar & rex omnem potestatem suam habet. Quod tametsi verissimum est, ab omnibusque doctis, historicis, & legum sacrarum civiliumque peritis vna mente, vnaque voce comprobatur, tum sacris etiam literis consonum est: tamen inveniuntur nonnulli, qui fortunæ successu elati, fastuque & avaritia impulsim aliter dicere audent, non sine ingenti detrimento Christiani orbis: vnde bella cædesque nascuntur, principes Electores cunctique ordines læduntur, & iure suo priuantur.

Idem decretum paulo post repetitum est in conuentu

conuentu Francofurdiano, praesente Angliae rege, dilerteque conclusum statutumque, Papam nihil prorsus habere iuris aut potestatis in Romanu Imperatorem, nec conuenire illi vllam partem iurisdictionis ciuilibis.

In medio est etiam Friderici I. Imperatoris grauissima sententia. *Quicumque, ait, nos imperialem coronam pro beneficio à domino Papa suscepisse dixerit, diuina constitutioni, & doctrina patrum contrarius est, & mendacii reus erit.* Factum est hoc decretum anno Christi 1157. Cranzius lib. 9. Saxoniae. *Electus à principibus, aut à maiore aut saniore parte, administrationem habeat citra assensum pontificis.* Nam ea quae praeter haec introducta sunt, nec diuino iure, nec colla patrum ordinatione, sed blanda quorundam assentatione, & Romanorum spontanea ingestione pontificum prouenerunt.

Electus insinuetur Romano pontifici, quod sit princeps catholicus, iustus, imperio dignus, petaturque coronatio: quae (nisi obstiterit manifesta causa) si negatur, sumatur consecratio, à quouis Catholico pontifice. Nam omnes illae solemnitates per Ecclesiam introductae fuerunt.

Quis enim Romanus pontifex consecrauit Costantinopolitanos Imperatores? & quis ante Carolum mult-

tos Christianos Cæsares? Et ante Constantinum ethnicos
 quis sacrauit Imperatores? Deinde ordinatum est, quod
 Imperator præstabit pontifici & Ecclesie defensionis,
 deuotionis, & humilitatis, non fidelitatis, homagii, aut
 subiectionis iuramentum: quia temporalis dominii Papa
 Imperatori nihil tribuit, immò Ecclesia sumit omnia illa
 ab imperio. Gladius enim vterque nihil habet commu-
 ne: cum alter animam, alter solum corpus conficiat. Ibiq;
 decreto firmatum est, quod vacantis imperii administra-
 tionem pontifex habeat, nulla scriptura, nulla ratio, sed
 sola usurpatio introduxit. Hæc tum principibus in-
 cœtum imperii congregatis visa fuere in rem Chri-
 stianam obseruanda. Possem idem etiam pluribus
 confirmare, si necesse esset. Glossa equidem mani-
 festa est super verbo, Imperatorem, distinct. 93. c. le-
 gimus, Ex sola electione principum, ait, verus est Im-
 perator, antequam à Papa confirmetur. Verum fat scio
 in hoc variari inter iurisconsultos, quorum alii Cæ-
 saris ius, auctoritatemq; tutati sunt, alii ad Papæ du-
 ctum sese applicarunt. Oblata est enim optimis et-
 iam, nec male sentientibus viris tempestas quædam
 formidolosi temporis, quò non quid Christus, quid
 Apostoli, quid patres sancti docuissent, sed quid pò-
 tifex fieri vellet, aut iuberet, auscultandum fuit. Ma-
 neat ergo hoc, fixumq; sit, neq; vnctionem, neque
 corona-

coronationem necessariam esse ad imperialem dignitatem aut maiestatem, multo minus confirmationem electi Imperatoris à pontifice petendam. Exclusus pontifex ab imperiali confirmatione, semotus, segregatus, reiectus. In rem alienam inuadit, si partem vllam electionis aut confirmationis Imperatoris sibi arrogat. Gladium sumit à Deo & magistratu denegatum, si vllum ius aut potestatem in imperio sibi vendicat. Corruit etiam omnis potestas pontificis examinandi, approbandi, reijiciendi Imperatorem electum, quam *C. venerabilem, de electione*, ei tribuit.

Vides, Bellarmine, nihil esse relictum pontifici, quo se iactare atque ostentare possit. Est enim ex faucibus eius erepta omnis potestas constituendi regendique imperium, tum eligendi & cõfirmandi Imperatorem, vt nulla ex parte is pontificis cõsilio, siue auctoritate, approbatione, confirmatione, aut coronatione indigeat. Vna superest Apostolica potestas, quã tu ita extollis, vt nihil possit supra. Quam autem Apostolicam nominasti potestatem, eãdem mox Ecclesiasticam vocas, vt nihil differre Apostolica potestas ab Ecclesiastica summa & eminentissima videatur. Definitionem autem huius potestatis aliam nõ ponis, nisi hanc: potestas Ecclesiæ summa.

& eminentissima est imperium non modo in priuatos homines, sed etiam in reges, & Imperatores Christianos, vt exigente causa Christi & Ecclesiæ, possit eos regnis & imperiis priuare, eaque regna & imperia ad alios transferre. Imperium quidem tu non nominas: sed quid aliud est præesse priuatis hominibus & regibus, Imperatoribusque, vt tu dicis, quam imperare hominibus omnium ordinum in orbe Christiano?

Non est, mi Bellarmine, hominis fani hæc definitio. Non enim fundamento nititur vlllo diuini aut humani iuris. Et si Papa caput Ecclesiæ, vt tu appellas, tantam potestatem in reges & Imperatores habet, vt liceat ei regna & imperium ab aliis ad alios transferre: an non eodem modo potestatem habebunt inferiores ministri Ecclesiæ in suis ministeriis inferioribus, vt liceat illis vel magistratum abrogare, vel bona quæcunq; ab aliis ad alios transferre? Quod enim in capite valet aduersus capita, idem valebit in membris aduersus membra.

Quid quæso in vlla parte politiæ integrum inuiolatumq; à ministris Ecclesiæ relinquetur? Quis paterfamiliâs suam domum, fundos, liberos, & alia quæ possidet, obtinebit? An non omnia ad arbitriû libidinemque pontificis, & ministrorum Ecclesiæ transferentur?

Hoc

Hoc quid est aliud, quam rerum dominia tollere, & fundamenta ciuilis consociationis euertere? Quis audebit dicere, Hoc meū est, si ita potestatem Ecclesiasticam definieris? An non dicendum erit nobis omnibus? Hoc ex ea parte meum est, quatenus per potestatem Ecclesiasticam licet, cui concessum est à me ad alium transferre, si Ecclesiæ causa videbitur exigere.

Hoc quam absurdum & impium commentum sit, tibi fortasse in mentem non venit, cum posuisti definitionem Ecclesiasticæ potestatis tam abhorrentem ab omni iure diuino & humano. Quæ enim tu scripturæ testimonia allegas, nihil faciūt ad rem, sed genus interpretationis diuinorum testimoniorum illiberale prorsus, & ridiculum inducunt. Id quod persequi nolo, sed strictim tantum attingam.

Christus dixit ad Petrum: Tu es Petrus, &c: dabo tibi clauēs regni cælorum. Item: Petre pascē oues meas. Alia testimonia ferè non habes. Quid inde tu vis efficere? Ergo Papa est caput Ecclesiæ: Papa est omnium Christianorum pater & pastor: Papa præest non modo priuatis hominibus, sed etiam regibus & Imperatoribus, ut exuere eos possit regnis & impetiis, exigente causa Ecclesiæ. Quæ est hæc consequentia? Petro datæ sunt clauēs regni cæ-

lorum; Item, Petro commissa est cura pascēdi oves Christi. Ergo Papa est caput, vel summus pastor Ecclesiæ, habet potestatem transferendi regna & imperia. Tota argumentatio ex tenebris erroris atque incitia manat, & ad adulationem turpem inuenta atq; comparata est. Quæ enim est Papæ ad Petrum proportio aut comparatio? Petrus fuit Apostolus. Ergo Papa est Apostolus. Quis Apostolum fecit Papam? quam partem muneris Apostolici attingit aut exequitur pontifex? Quod si Papa potestatem transferendi regna & imperia acceptam habet à Petro: doce Petro datam esse talem potestatem, aut ab eo vsurpatam. Hoc nisi feceris, vana est gloria & impia. Quod enim Petrus non habuit, quomodo id transferre ad successorem potuit? Si etiam claves regni cælorum potestatem concedunt transferendi regna & imperia: transferre licebit regna & imperia omnibus Ecclesiæ ministris. Nota est enim tibi interpretatio Theophylacti, qui, Quamuis, ait, Petro soli dictum sit, dabo tibi, omnibus tamen Apostolis concessæ sunt claves, cum dixit dominus: Quorumcunq; remiseritis peccata, numero plurali scilicet, non singulari. Et quia omnibus ministris Ecclesiæ commendata est cura pascendi oves Christi, dataq; potestas remittendi peccata atq; retinēdi:

non

non video quamobrem non omnibus etiam sit concessum illud ius, quod tu pontifici tribuis, ut possint transferre regna & imperia. Tum ut fidei professio toti Ecclesie cum Petro communis est, ita Papae nihil relictum est in verbis Christi, quod peculiare habeat.

Hæc, mi Bellarmine, adeo manifesta sunt, ut pueri etiam intelligant in scholis. In quibus si tu sapientiam aliquam mirificam ponis, valde erras. Nô enim fieri potest, ut ex hisce testimoniis stabilias aut probes tuas illas hypotheses siue sententias, ut vocas, Romanum pontificem esse patrem & pastorem omnium Christianorum. Quo iure? profer mandatum, exhibe tabulas. Item, Papam ita præesse regibus & Imperatoribus, ut imperiis exuere eos possit, si Ecclesie causa exigat. Alia est Ecclesiastica potestatis siue ministerii Evangelici definitio, quæ tota ex verbis Christi, quibus pontificii tantopere confidunt, contextitur. Huius duæ sunt partes, vna ordinis, altera iurisdictionis. Ordinis quidem potestas mandatum est docendi legem & Euangelium; administrandi que sacramenta. Hoc demum vere est pascere oves Christi, rectè docere Euangelium, & rite administrare sacramenta à Christo instituta: iurisdictionis vero potestas est mandatum ligandi &

soluendi, hoc est, excommunicandi eos, quorum delicta manifesta sunt, & Ecclesiam offendunt: absoluedi vero & recipiendi in communionem Ecclesie omnes qui pœnitentiam agunt. His duabus partibus vniuersum Petri, & omnium ministrorum Ecclesie officium comprehenditur.

Hinc si efficere tu vis, Papam habere ius transferendi regna & imperia, in Christum ipsum contumeliosus & iniuriosus es, qui Ecclesiam suam & potestatem Ecclesiasticam accuratis limitibus à politicis imperiis secreuit, cum dixit; Regnum meum non est de hoc mundo. Item, Vos autem nō sic. Et Paulus ad Timotheum ait: Nemo militans Deo secularibus negotiis se implicet. Et apud Prophetam inquit Deus: Relinquam in medio tui populū egenum, & pauperem. Nulla habet Ecclesia Christi præsidia humana, nullam potētiam politicam, nec alia sunt ei arma, quam verbum & precatio. His dimicarunt Apostoli, omnesq; adeo Christiani omnibus seculis. Qui vero humanam potentiam, aut ius transferendi regna sibi arrogat, is Apostolorum discipulus & sectator minime habendus est.

Quæ tu allegas exempla de potestate pontificis in reges & Imperatores non iuris sunt sed facti. Aliud vero est quod iure fit, aliud quod corrupto quo-

dam seculi more, aut tyrannide fit. Quod si etiam osculati sunt Imperatores pontificis pedes, aut descendenti de equo stapedem tenuerunt, id tu iure villo factum esse existimabis? Inuiti repugnantesq; hoc fecerunt optimi Imperatores: nisi forte superstitione, quæ totum mundum inundauerat, omniumq; Christianorum mentes occuparat, moti, piè sancteq; id se facere iudicauerunt.

Nihil etiam efficis, si duos gladios Petri yrges. Iussus enim erat is à Christo gladium spiritualem comparare, quo per id temporis maximè opus erat, utpote quo certamen acerrimum impendebat, nõ armis aut gladio, sed verbo & spiritu decernendum. Nec vlla est syllaba in his Christi verbis, quæ ad duos gladios, hoc est, imperia duo, alterũ Ecclesiasticum, alterum politicum, accommodari queat. Nõ enim hic magistratum instituit Christus, sed ad certamen fidei & spiritus suos hortatus est. Gladii vero politici vsum paulo post prohibuit Petro, cũ illum iussit gladium in vaginam recondere. Et si maximè gladius esset spiritualis alius, alius ciuilis, quid id ad translationẽ imperii Romani per pontificem? Non enim alius gladius ei deberetur quam spiritualis, qui à ciuili ita distinctus est, vt nihil in eum iuris habeat. Habet executionem etiam Ecclesiastica potestas,

sed non stringendi gladium, quem Deus soli politico magistratui commisit. Claves regni caelorum datae sunt Ecclesiae, non transferendi aut donandi regna, ut tu ingenti erroris opinione scribis. Ac in exempla si intueri vis, habes Christum ipsum, Petrum, Paulum, Apostolos, qui gladium nullum praeter Spiritualem attingere voluerunt, sed politico magistratui obediētes fuerunt. Quid vero? si Imperator impius sit, an non à pontifice coercendus est? Respondeo, castigandus est, sed verbo, non vi, aut regni alienatione. Theodosius Imperator 7000 homines per iram Thessalonicae trucidari iusserat. Impium & intolerandum facinus! Sed quid fecit Ambrosius? imperio eum exiit, illudque ad alium transtulit? Minime. Id enim si fecisset, non episcopi munere functus esset, sed gladium sumsisset à Deo prohibitum. A communione eum arcet, obiurgat, & ad poenitentiam agendam adigit, quam ubi egit, rursus eum absoluit. Hoc veri fuit episcopi. Quando aut ubi legisti, Christum aut Apostolorum ullum in terris imperia ab alio ad alium transtulisse? Quando hoc episcopus Ecclesiae ausus est.

Quare facessat definitio tua Ecclesiastica potestatis, quae neque in verbo Dei fundamentum habet, neque iure villo confirmari potest: tum in principes

cipes Electores etiam iniuriosa est. Præripit enim, vel intercipit omnem eorum potestatem eligendi & confirmandi Romanum Imperatorem, dum Papæ potestatem transferendi imperium ad aliam personam & gentem concedit. Profecto iurisiurandi religione ita astricti sunt principes Electores, ut non nisi ex Germanica natione Imperatorem creare possint. Iam si Papæ ad aliam nationem transferre licet imperium, quæ principum in eligendo erit auctoritas? Aliis ergo laudibus ornas pontificem tuum necesse est, si gratum ei facere cupis. Tali adulatione magis eum deformas, & ex episcopo seu pastore Ecclesiæ lupum & tyrannum horribilem & execrandum facis. Quod si neque Ecclesiæ potestate transferre potuit Papa imperium occidentis à Græcis ad Carolum Magnum, apertum, manifestumque est, eum nullo modo transtulisse. Quæ est igitur gloria tua de translatione imperii ad Francos per pontificem Romanum? Certum in primis est, Papam non fuisse dominum imperii. Donare ergo quæ potuit? Planum etiam nunc factum est, non Ecclesiastica aliqua potestate illum transtulisse. Quo pacto igitur transtulit? Cum autem hæcenus demonstraverim, iure belli acquisitum esse à Carolo occidentis imperium: ostendendum deinceps est,

quomodo Græci alienationē imperii à se ad alium tulerint.

Ac quoniam bellum omne, quod legitime suscipitur aut geritur, vel defensio est, vel pœna, vel recuperatio: quæri potest, ad quodnam genus Caroli bellum referendum sit, quo occidentis imperium peperit? Expediri quæstio facile potest ex iis quæ supra de consilio Dei in constituendis monarchiis dicta sunt. Constat enim, fato dari potestates, vel principatum, vt Vespasianus dixit, cum duos patricii generis conuictos in affectatione imperii, vt desisterent, moneret. Interim vero nihilominus patitur Deus, armis, velut medio quopiã, parari regna siue monarchias, vt de Nimrodo, Cyro, Alexandro Magno, & Iulio Cæsare dictum est. Ac ita fit, vt bellum eiusmodi quandoque pœna sit, quandoque recuperatio. Cyri quidem bellum, quo monarchiam Persicam consequebatur, absque dubio pœna erat, cum aliorum delictorum, tum conuiciorum etiam, quæ Belsazar rex Assyriorum cum suis optimatibus vero Deo Israël fecerat. Accedebat etiã vindictæ cupiditas Gobriæ ducis, cuius filium Belsazar iniuste occiderat in venatione. Is enim ad Cyrum defecit, & cum Gabata primus urbem & arcem Babyloniorum ingressus, regem trucidauit.

Alexan-

Alexandri verò bellum, per quod monarchia à Persis ad Græcos translata est, fatale absque omnibus dubio, non latrocinium, ut quidam pirata interpretatus est, fuit. Idem de Iulii Cæsaris bello cum Pompeio existimandum est. Id quod colloquium Pompeii indicat, quod cum Cratippo in hortis ipsius habuit, cū victus ex prælio in Ægyptum profugeret, & se in causa iusta victum esse, cōtrā quam fas esset, quereretur. Sic enim huic grauissimæ querelæ eius respondit Philosophus, fatales esse imperiorum periodos, & iam conuerti Romanam Rempubl. in monarchiam. Interim nihilominus Iulii bellum pœna erat, qua Deus orbem terræ afficiebat: quem admodum Alexandri Magni bellum contra Persas vindicta erat, qua in libertatem vindicare ciuitates Græciæ studebat, ut est apud Diodorum Siculum lib. 17. Iulii verò bellum sine dubio pœna fuit auaritiæ, superbiæ, luxuriæ, libidinis & dissensionum ciuiliū, quibus Romana Respub. iam diu conflictata erat.

At Caroli Magni bellum, quo imperium Romanum adeptus est, partim pœna fuit, partim recuperatio. Pœna quidem negligentiæ Imperatorum Constantinopolitanorum, qui & sedem imperii Romani ex occidente in orientem cum ingenti il-

lius incommodo & iactura trāstulerant, & Gothos per 77. Longobardos vero per 206. annos in Italia regnare passi erant. Quo tempore benè longo occidentis imperium tumultibus, seditionibus, & bellis intestinis totum arsit, & incommoda plurima passum est. Notæ sunt querelæ passim in historiis de Constantinopolitanis Imperatoribus, quod curam Ecclesiæ & politiæ pænè omnem in occidente abiecerint. Recuperatio vero fuit, quia per id reparatum est imperium Romanum, quod ante annos 324. in Augustulo exspirârat. Hanc recuperationem siue occupationem grauiter molesteque tulerunt Græci Imperatores, atque adeo impedire conati sunt, vt nisi diuinitus suscepta & comprobata fuisset, sine dubio procedere aut stare non potuisset. Id historici multi cōfirmant: sed satis sit testimonium vnum aut alterum audisse. Auentinus ait; *Carolum quidem vniuersum imperium Romanum expetiuisse, vt instaurare illud, atque in pristinum nitorem dignitatemque restituere posset: eoque nomine legatos misisse Constantinopolim, petitam imperatricem Irenem viduam in uxorem. Quæ quidem libèter ei nupsisset, nisi repugnassent principes Græciæ, qui captam illam, inspectantibus legatis Caroli, imperio priuarunt, & in insulam ablegarunt. In locum vero illius Imperatorem fecerunt Nicephorum,*

phorum, quem volebant Francis imperium Romanum per vim & arma adimere, vt scribit Nauclerus Generatione vicesima septima. Interim Constantinus Imperator siue gloriã Caroli perosus, siue ab Adalgiso rogatus, Italiam tumultibus quibusdam inuasit. Venerat eò non parua Græcorum manus, cædis quam imperii cupidior: sed occurrunt subitæ Græcorum iniuriæ, Hilprandus Spoletanus dux, & Gri-moaldus Benuentanus; fuitque pugna Græcis funestissima. Anno autem Christi 803. cùm Carolus Salisburgi esset, venerunt ad eum Græci Imperatoris legati, Michaël episcopus, Petrus Abbas, & Calistus Cancellarius, pacemque cum eo sempiternam fecerunt, hoc pacto, vt deinceps in omne tempus Imperator Carolus, omnesque eius posterii in imperio Germanico nomen titulumque Romani & Latini Imperatoris in occidente, veterisque Romæ gererent: Nicephorus vero & posterii eius Imperatores nouæ Romæ in oriente appellarentur: & quod infra Neapolim in Italia est, ad Constantinopolitanum, reliquũ ad Romanum imperium pertineret, vt Dalmatia, &c.

Hæc pax & transactio à Leone pontifice ob-signata est. *Per hæc tempora*, inquit Cranzius, libr. 3. Saxonix, restituitur occidentale imperium, & cepit

orientale nō amplius dici regnum Romanorum, sed Græcorum. At quo iure? Ante ostensum est, iure belli, seu victoriæ translationem talem esse factam: nunc demonstratum etiam est, compositione seu translatione Imperatorum orientis & occidentis translationem confirmatam esse. *Ei si enim, ut inquit Sigebertus, Romani iam diu animo ab Imperatore Cōstantinopolitano defecerant: tamē ius imperii Romani omne sibi vendicarunt orientis Imperatores, usque ad illud tempus, quo titulo & possessione eius cessit Carolo Nicephorus, orientis Imperator.* Quocirca iure bono translatio imperii à Græcis ad Carolum Magnum & successores eius in hoc officii munere facta est, bello scilicet iusto, populi Romani voluntate summa, & Imperatorum orientis consensu & approbatione, accedente vero pontificis coronatione, quasi quadam promulgatione ministri, non domini, ut disertè scribit Cranzius libr. i. Metropolis. *Peregritum, inquit, volente populo, cui ius ac fas esse videbatur de Imperatore creando, pontifex sacrum in eo ministerium.* Quod cum ita sit, concidunt tuæ rationes, Bellarmine, quibus negas Romanum imperium iure belli à Francis acquisitum esse, vel auctore senatu populoq; ad eos delatum, vel à Græco Imperatore ad Carolum Magnum esse deuolutū. Quod verò

verò censes, non sine medio, nec sine iure aliquo
 successionis hereditariæ id factum esse, facile tibi
 largior. Sed per quæ media? per pótificem ais. Ego
 verò per bellum, populi Romani cōsensum, & cum
 Imperatoribus orientis transactionem.

De Othone I. valde miror commentum tuum,
 quo auctoritate pótificis imperium Romanum ad
 illum transisse fingis. An non satisfacit tibi quod
 Witikindus ait? *Omnis populus Francorum atq; Saxo-*
num iam olim designatū regem à patre filium eius Otho-
nem elegit sibi in principem. Et mox: Summus pontifex
Maguntiacæ sedis Hildebertus, inaugurans illum, Ac-
cipe, inquit, gladium, quo eiicies omnes Christi aduersa-
rios, auctoritate diuina tibi tradita omni potestate im-
perii Francorum. Quid hic deest Othoni ad impe-
 rium; ante pontificis Romani coronationem? Vide
 etiam quomodo tuum iudicium cum Rheginonis
 testimonio consentiat. *Henricus, inquit Rhegino,*
rex, præcipuus pacis sectator, strenuusque paganorum
insecutor, post plures fortiter & viriliter actas victo-
rias, dilatatisque undique sui regni terminis, VI. No-
nas Iulii diem suum clausit extremū, cui filius suus Otho,
cōsensu primorum regni, successor eligitur. Quid? quod
 idem auctor Othonem iam acclamatione totius
 Romani populi, & cleri, Imperatorem & Augu-

stum appellatum, modo regem, modo Imperatorem nominat. Quid est igitur, quod in re seria, magnique momenti tam false ludatur? Quod si ante Othonem negas, Imperatorem fuisse Henricum Aucupem, & alios qui eum antecesserunt: vbi, obsecro te, fuit imperium? Inuidia est hæc indigna verbis aut refutatione vberiori. Fingis fortè ante Othonem I. apud Papam fuisse imperium: qui si imperium habuit, Imperator fuit, donec in Othonem illud conferret.

Sic laruas facis eos, quos Deus & magistratus legitimus Imperatores fecit, creauit, confirmauit, imperatoriaque auctoritate, maiestate, & felicitate decorauit, & armauit. Neque verò satis habes Imperatores ita pontifici subiicere, vt ab ipso auctoritatem imperialem accipere cogantur, sed VII viros etiam principes sic ad pedes eius abiicis, vt inde ius eligendi Imperatorem habere dicas. Quod vt indignum est Germaniæ principibus, sic à re & veritate alienum. Etsi enim nonnulli inueniuntur, qui à Gregorio V. vel à Gregorio X. VII viros institutos esse scribant: tamen id in aliam partem accipi non debet, quam tunc tulerunt tempora, hoc est, sub Gregorio V. vel X. constitutionem de septem electoribus promulgatam esse. Nec id mirum. In
eum

eum enim locum res adducta erat, ut ad pontificis Romani arbitrium, nutum, atque nomen omnes Christiani sese fingerent & accommodarent. Itaque factum est, ut quicquid memorabile in orbe Christiano gereretur aut fieret, id omne ad pontificem auctorem referretur. Nec eximium aut prædicandum quicquam habitum est, nisi à sede & auctoritate Apostolica profectum esset. Quod siue religionis, siue superstitionis causa factum est, factum certe constat.

Et quidem sic voluit Papa à se pendere omnia Ecclesiastica & politica: ut qui contra quam ipse voluit ausus est, siue subditus, siue Imperatoris fuerit, dirum excommunicationis fulmè effugere non potuerit. Ut ergo Imperatorum, sic etiam Electorum dignitatem sibi acceptam ferri voluit: & quicumque scribendi partes ea de re sibi sumsit, eum ad tempus oportuit stilum accommodare. Quemadmodum ne nunc quidem vllus in regno pontificio aliter scribere audeat, quam curiæ Romanæ mos fert aut consuetudo.

In promptu est huius meæ sententiæ ratio. Politica res est principum Electorum cõstitutio, & quidem neruus politici ordinis in imperio Germanico. At quid Papæ cum politico ordine? Ecclesiasticus

est ille, à secularibus negotiis semotus, vt vacare diuina militiæ, & curæ Ecclesiasticæ, secundum S. Pauli præceptum, possit. Quis ergo credat eū adeo sui muneris & conditionis oblitum esse, vt in politico imperio Electores ordinare vnquam in animum suum induxerit? An non hoc esset aliena inuadere, falcem in messem aliam porrigere, aliis ius atq; honorem præripere? Scio p̄rifices & Cardinales bella gessisse. Sed quo successu? Infelici profecto, & pœnitendo magis quam celebrando. Leo Nonus bellum fecit Normanis, sed victus magno prælio captus est, & vix, accepta clade ingenti, dimissus, vt narrat Schafnaburgensis. Iulius II. modo in Gallos, modo in Venetos arma expediuit, modo cum Venetis contra Gallum sese coniunxit. Sed quid profecit? Sese & Rempubl. tam dira bellandi & imperandi cupiditate perditum iuit. Iulianus Cardinalis in bello Hussitico principibus Germaniæ non solum auctor ad suscipiendū expeditionem nouam contra Hussitas extitit, sed ipse etiam exercitum 40000. equitum, sed pauciorum aliquantò peditum præcessit, speq; & animo inflatus Boiemiam ingressus est, hæreticorum villas incendit, & oppida diripuit. Sed simul a hostes aduentare cognouit, abiecta pugnandi cupiditate in fugam foedam sese cōuertit,

uertit, antequam hostem vllum vidisset. Ita rebus communibus detrimenti plurimum attulit, anno Christi 1431. An non eiusdem suasu, pace rupta, Christiani cladē miserabilem à Turcis ad Varnam, anno Christi, 1444. acceperunt? In qua rex & Iulianus ipse occubuerunt.

Quid Tomoræus Collocensis archiepiscopus in bello Vngarico contra Turcas effecit? Annon detestabili audacia & temeritate sua regem Ludovicum & regnum Vngariæ perdidit? Quid Hippolytus Cardinalis in bello Caroli V. contra Solymanum Turcam, anno Christi 1532? An non pecuniam omnem pio studio à Clemente Papa ex decimis sacerdotum collectam ad debellandum Turcas, per luxuriam temerè effudit atque consumpsit, tum patriæ etiam damni multum dedit? Minus reprehendendus est Capistranus monachus, qui non vt dux, sed vt concionator in obsidione Belgradi magna voce Christianos ad pugnandum cum Turcis hortatus est. Infeliciter enim plerunque succedit, quicquid extra metas professionis suscipitur: nec benè ponitur opera, quæ in re non mandata infumitur. Itaque non incommodè quidam Theologus dixit, se, si miles esset, nolle in acie collocari cū clerico, aut sacri ordinis homine. Fieri enim non

posse, vt feliciter dimicet in acie, qui ordinat⁹ est ad sacra peragenda in templo. Quod si ergo pontifex ius instituendi Electores sibi vendicat, rectè obiici potest illi id, quod Leontius, episcopus in Mysia ad Istrum, Imperatori Cōstantio opposuit, cum, quid in synodo agi vellet, postularet: *Mirror te, inquit, cum ad alia ordinatus sis, alia tamen aggredi.*

Non obscurum est, quid Bernhardus ad Eugenium Papam scripserit: *Habent, inquit, hæc infirma & terrena iudices, reges, principes terra. Quid vos alienos fines inuaditis? Disce tibi sarculo opus esse, non scepro, ut opus Prophetæ facias.*

Non igitur veris laudibus, meo quidem iudicio, pontificem ornant, quicumque politicam institutionem VII virum in imperio ei attribuunt. Nec agnoscit pontifex, qui Apostolicum modo sese profitetur, laudem à persona sua adeo alienam. Tantum, Cicerone auctore, cuique tribuere debemus, quantum is, cui tribuimus, possit agnoscere & sustinere. Politica igitur cum sit hæc institutio, quonam modo eam pontifex sustinebit?

Hanc rationem, quia fundamentis solidis nritur, contemnere, Bellarmine, non potes. Fundamenta autem quæ sint, non ignoras. Primum est Christi præceptum; *Reges gentium dominantur: vos autem*

autem non sic. Secundum Pauli est; *Vnusquisque in qua vocatione vocatus fuit, in ea maneat.* Debēt enim vt ædificiorum fundamenta firma, sic negotiorum causæ esse iustæ, secūdum oratorem Atticum. Hæc ratio equidem me inducit, vt credam pontificem non esse auctorem cōstitutionis electorum VIIvirū in imperio, neque velle eum, vt sedi pontificiæ illa ascribatur; ne quid contra Dei verbum, ne quid contra decōrum, vt Cicero vocat, in se admittere videatur. Eius enim est imperium ordinare, qui imperii dominus est.

Nec minus certe hæc institutio pontificis ridicula esset, quam fuit donatio Nicephori Imperatoris Constantinopolitani, qui Helmgutum Caroli Magni legatū percontatus est de Saxonibus, quare eos Carolus tam potens nondum domuisset; *Miror, inquit, gentem tam abiectam ab eo vinci non posse. Ego si contra eam venirem, aliter tractarem. Sed age, Cæsar ego sum, atq; potestatem habeo efferendi hominem, & in summo dignitatis gradu collocandi. Quocirca tibi Saxones dono terramque eorum omnem, ac vt Saxonie dux sis, volo.* Helmgutus domum reuersus narravit Carolo rem omnem, & donatum sibi esse à Nicephoro Saxonie ducatum dixit. Carolus, *per-ridiculum, inquit, mihi narras. mallet ego tibi donatum*

esse à Nicephoro subligaculum. Parum certe abest, quin eodem modo principes Germaniæ etiã commentum pontificis de constitutione septemviratus rideant, & illud vulgatum de tuo, *Largitor puer*, pronuncient.

Rationibus exempla addam ex rerum veterum monumentis, quæ liquidò demonstrabunt, à principibus imperii, omnibus temporibus inde vsque à Carolo Magno, Imperatores esse lectos. Primum enim in Chronico quodam Saxonico legitur, Carolum Magnum quatuor Electores instituisse, tres scilicet Archiepiscopos, Moguntinum, Coloniensem, Treuerensem; quartum vero, Maiorem domus, siue Comitum sacri palatii ad Rhenum. Idque ob eam causam factum esse ait idem Chronicon: *Iudicavit prudentissimus Imperator, tametsi hereditaria successio filiorum & posterorum suorum in imperio Romano futura esset: tamen, si plures essent, qui simul imperium expeterent, facile dissidium magnum excitari posse. Optimum igitur esse ratus est, principum Electorum iudicio electionem committi. Quin in iure Saxonum fiduciario etiam lex Caroli, de translatione electionis Imperatoris ad solos Germanos, reperitur. Quod autem in historiis non semper nominatim recensentur hi principes, cum Imperator designatus*

tus est: inertiae atque negligentiae scriptorum tribui potest; de qua negligentia querelae sunt non iniustae plerorumque eruditorum.

De Arnulpho constat, quod non tam iure hereditario, quam principum suffragiis ad imperium euectus sit. De filio vero & successore eius Ludouico, cum nihil mandatum sit literis, dubitari potest, utrum iure hereditario tantum, an vero principum aliqua electione imperium obtinuerit. Post eius mortem quatuor electores conuenerunt, & in consilium adhibitis Saxonibus, petiuerunt, ut sibi ad obtinendum imperium adiumento essent. Quibus responderunt Saxones, per sibi mirum videri, eos sibi solis electionem Imperatoris vendicare. Eoque rem adduxerunt, ut duo principes ex Saxonibus electioni adhiberentur. Vnde aliquanto post ad domum Saxoniam & Brandenburgicam electoralis dignitas deuenit. Hi ergo, tametsi variarunt vota in electione Imperatoris, tandem tamen Cunradum Franciae ducem designarunt. Cunradum secutus est Henricus Auceps, qui anno Christi 920. Frisiae in frequenti conuentu principum Franconiae, Turingiae, Saxoniae, Sueviae, Bauariae, & aliarum nationum, Imperator delectus est. Otho, Henrici filius, quamuis iam ante rex designatus esset a patre, tamen

ab omnibus ordinibus imperii Francorum atque Saxonum Imperator electus est. Filius huius Otho II. anno Christi 961. Wormaciæ, consensu & suffragatione regni procerum, totiusque populi, Imperator creatus est. Similiter Otho III. à principibus & episcopis anno 984. Imperator electus & coronatus est. Hic cum filio herede destitueretur, videretq; Romanos & Italos omni ope & opere eniti, vt Imperium à Germanis ad se, vel si id minus possent, ad aliam nationem transferrent, consilium cepit, vt, compressis & pacatis Italis, secundum Caroli Magni constitutionem, soli Germani imperium retinerent, & è suis principibus ius potestatemque perpetuam designandi Imperatorem haberent. Ante omnia igitur Romam profectus turbas omnes sedauit, & mortuo Ioanne Papa, Brunonem Germanum, qui Gregorius quintus fuit dictus, in sede pótificia collocauit. Inde cum vix digressus in Germaniam esset, Crescentius consul Romanus Gregorium pontificem sede mouit, & alium substituit, tum vrbem etiam præfidiis & commeatu aduersus Imperatorem muniuit. Gregorius profugus ad Imperatorem venit, vim & contumelias Crescentii conquerens. Imperator vero indigne iniuriam tantam ferens, Romam redit, vrbem circumfidet, & paucis

paucis diebus expugnat, Crescentium capit, & pœna, quam meritis erat, afficit, Gregorium vero in sede Papali reponit. Hęc perfidia crebriq; tumultus, defectiones, & rebelliones Romanorum mouerūt Imperatorem, vt quod ante sapiēter cogitarat, tum perficiendum arbitraretur. Itaque exclusis Italis, ad solos Germanos potestatem eligendi Imperatoris transtulit. Rationes huius facti sui complures habuit. primū, ne aliis atque aliis in locis deinceps Cæsares crearentur: tum vt dissensio omnis, quæ ante sapius inter Francos & Germanos extiterat, tolleretur: postremò, ne Itali contra Græcos & Saracenos patrocinio destituerentur.

Etsi autem non desunt mihi testimonia Chronicorum Germanicorū, quæ septem Electores eos, qui adhuc sunt, institutos ab Othone III. dicant: nihil tamen in re non satis explorata affirmare audeo, sed paulatim & ipse credo, dignitatem Electoralem ad VII viros, siue principes septem, & ad certas familias deuolutam esse. Scribit enim Cranzius ex his familiis septem principes Electores, anno Christi 1209. in conuentu Wurcepurgensi fuisse, Odoacrum Boemia regem, tres Archiepiscopos, Sigefridum Moguntinum, Dithericum Coloniensem, Ioannem Treuerensem, Henricum Palatinum

Rheni, Bernhardum Saxoniae ducem, Albertum I. Brandenburgicum. Suntque eadem familiae postea etiam in aurea bulla Caroli Quarti positae. Sed parum refert, ante conuentum illum hi septem principes Imperatorem elegerint, an tum demum mos iste ceperit. Fieri enim potuit, vt vniuersi ordines ad electionem conuenerint, sicut hodie fit, & septem tantum delecti Imperatorem inde ab Othone vsq; III. designarint. Illud potius spectandum, quod in quaestione est, vtrum pontifex aliquis Electorum ordinem instituerit, nec ne? Ante Othonem profecto nulla fit in historiis mentio pontificis in electione Imperatorum, à Carolo Magno vsque. Othone vero III. imperante, aliqui putant Gregorium V. septemviratum instituisse, quod tamen historiae veritas minimè concedit. Alii malunt referre hanc constitutionem ad auctorem Gregorium decimū, qui anno Christi 1271. pontificatum adeptus est. Iam Gregorius V. merito excusatus habetur, vt pote qui pulsus sede pontificia ad Imperatorem Othonem confugit exul & cliens. Etsi autem ab eo restitutus pristinam dignitatem recuperauit: tamen in turbis Romanis vix stetit. Et consentaneum est, si non alia re, pudore tamen illum prohibitum esse, ne se patrono suo, & Imperatori anteponeret, honoremque

remque illi debitum præiperet, & Electores principes ordinaret. Et certè, si amavit Gregorius, ut debuit, Imperatorem, à quo tot beneficia acceperat; nihil ei in imperiali maiestate præreptum à se voluit. Si vero odit, quod quidem Dithmarus scribit, ingratusque fuit, & nefaria in eum molitus est; profecto Imperator passus nõ est ab illo quidquam in imperio ordinari aut constitui. Quorum utrumvis si concesseris, non factam à Gregorio constitutionem talem reperiens. Sunt tamen, qui factam ab Othone, comprobata verò & promulgatam à Gregorio scribunt.

Quod autem in Sigeberti supplemento legitur, mortuo Henrico Imperatore, anno Christi 1125. Moguntia conuenisse legatos Apostolicæ sedis, archiepiscopos, episcopos, & optimates imperii, communiq; assensu elegisse Lotharium Saxonem, nihil facit pro pōtifice, quasi eius partes aliqua fuerint in electione Imperatoris. Solent enim adesse sæpius in comitiis legati pontificii, verum non ut electores, sed ut spectatores: id quod Otho Frisingensis declarat apertius, cum ait: *Tractum esse Lotharium ad regnum sub presentia sedis Apostolicæ legati.* De gestis vero Friderici Barbarossæ disertè idem ait: *Albertus Moguntia Archiepiscopus cunctis princi-*

pibus, qui aderant, persuasit, ut Lotharium regem facerent.

Nullæ igitur in hoc actu partes pontificis fuisse, neque ut sint ullæ, status imperii permittit. Nihil necesse est plurimum Imperatorum historiã percurrere, quippe quæ abunde declarat, à principibus imperii electos esse Imperatores, quotquot Othonem III. secuti sunt, non consulto pontifice. Quandoque autem pontifex suas partes interposuit, & vel Imperatorem creari iussit, vel ipsemet, missa corona, confirmavit, ab officio recessit, & imperium dissensionibus, turbis & nefariis bellis implicuit.

Gregorio decimo multo minus ascribi Electorum institutio potest. Ac miror quid in mentem venerit his, qui comenti huius auctores extiterunt. Certè ad confirmandam rem tantam & rationibus grauioribus uti decet, & testimoniis historiarum non contemnendis. Pontificis quidem electionem instituire potuit Nicolaus secundus, ut habet *c. in nomine, dist. 23.* saluo tamen debito honore & reuerentia regis Henrici: Imperatoris verò electionem non potuit instituire. Plus apud me valet asseueratio Cranzii, qui ait, anno Christi 1209. principes Electores septem in conuentu Wurceburgico fuisse, quam aliorum, qui anno Christi 1271. quo Gregorius

rius decimus Papa factus est, electores ordinatos esse comminiscuntur. Quo sane magis mirari conuenit audaciam pontificum eorum, qui ius electionis Imperatorum, vel arrogarunt sibi, vel electos ab imperii proceribus Imperatores indignis modis infectati sunt & exagitarunt. Bonifacius VIII. Albertum primum, cum Romam petitem coronam imperialem venisset, superbissime repulit: *Ego, inquit, Caesar sum, & pontifex; nec absque mea auctoritate electio Imperatoris rata est.* Pius II. Dithericum Isepurgio Moguntinae sedis praesuli archiepiscopatum abrogauit, eumque excommunicauit, quod promittere nolisset, se pro iure suo, quod more institutoque maiorum habet, nolle principes Electores conuocare, nisi consulto prius & assentiente pontifice.

Leo X. Caroli V. electionem, missis per Germaniam nunciis, impedire conatus est, tum operam etiam dedit, ne electus ille Aquisgrani coronaretur. Sed nihil eius conatus apud inuictos Germaniae principes valuit. Ferdinandus Imperator legatum suum Gutzmannum Romam miserat, ut de suscepta imperii administratione certiores faceret pontificem, & simul indicaret, velle ipsum primo quoque tempore, si ferat occasio, diadema imperiale ab eo

petere. Cui respondit Pius V. neque Carolo imperium tradere vlli licuisse, nisi sedi pontificiæ, neque Ferdinando sine eiusdem consensu accipere. Mox Cardinalibus suis, iurisque peritis partes respōdendi dedit de quæstionibus compluribus, quarum prima fuit: An non legatus Ferdinandi explicare pontifici debeat causas translatis à Carolo ad Ferdinandum imperii? Secunda, an legitima sit traditio imperii sine consensu Papæ & sedis Apostolicæ? Tertia, an non mala educatio filii ipsius regis Boemiæ, qui ad manifestam hæresin inclinaret, item permissio colloquii Wormaciensis absq; consensu Papæ, tum alia neglecta, quæ in iureiurando de Ecclesiæ Catholicæ defensione, hæresiumq; extinctione comprehenduntur, obstēt, quo minus imperialis dignitatis capax sit Ferdinandus? Quarta, quid de principibus Electoribus faciendum, qui ab Ecclesiâ Romana defecerint? Longum esset recensere, quid de singulis quæstionibus responderint Cardinales & Iurisperiti. Sed hoc in primis est animaduertendum, quod existimarunt, omnia quæ Francofurti in electione Ferdinandi acta essent, irrita esse, propterea quod sine Apostolicæ sedis auctoritate suscepta & gesta essent, & quidem ab iis personis, quæ ob hæreticam prauitatem gratiam & facultatem electoralem

lem omnem amisissent. Reliqua non libet attingere. Sunt enim indigna pontifice Romano. Legatus interea Romæ detentus, audiri se & dimitti fere indies postulavit. Sed impetrare nihil trium mēsum interuallo potuit. Tandem responsum est, pontificem de re tota deliberationem grauiorem suscipere velle, & dimissus legatus.

'Habes, Bellarmine, refutationem scripti tui, neque acerbam neq; contumeliosam, sed placidam ac lenem, ad veritatem tamen, & candorem Germanicum accommodatam. In qua in primis demonstrasse mihi videor, pontificem non habuisse imperium occidentis, & iccirco neque donare, neq; transferre ad vllum potuisse. Fuit enim Græcorum Imperatorum vsque ad tempus illud, quo Carolus Magnus primum bello, populi que Romani suffragatione, denique Imperatoris Constantinopolitani consensu & traditione Imperator occidentis factus est. Tum id etiam planum à me factum esse arbitror, nullum ius potestatemque vnquam habuisse pontificem creandi aut designandi vllum Imperatorem: quod neque fas hoc sit dictu, neque historiarum testimoniis comprobari possit. Tandem rationibus & exemplis satis confirmatum esse existi-

mo, electores nequaquam à pontifice institutos esse, neq; quidquam ab eo accepisse, quod vel auctoritatem tanti muneris stabiliat, vel amplitudinem augeat: si quid vero sibi ex septemviratu decerpere Papa velit, aut arrogare, contra ius fasq; id fieri.

De industria vero vitavi tam exemplorum copiam, quam orationis vbertatem. Quid enim necesse est in singulis partibus omnium historicorum testimonia proferre, cum vnum aut alterum ex probatissimis satis esse possit intelligenti? Nec libuit in disputationem iurisperitorum veterum ingredi, Imperatorne, an pótifex superior sit: cum in medio sit præceptum Christi, quo dominatum abrogat Apostolis & Ecclesiasticis: tum in promptu etiam sit exemplum Christi & Petri; quorum vterque Imperatoris edicto se subiecit. Ex quo Orosius ait: *Christus filius Dei, homo natus, Romano censui statim ascriptus est, atque ita Casarem Augustum dominum orbis terrarum signavit; & qui auctor hominem fecerat, hominem se, inter homines, adscribi voluit.*

Hæc profecto eiusmodi sunt, vt nulla sophistica labefactari, quantumuis omnes ingenii neruos contendas, omnemque scribendi facultatem adhibeas, possint.

Neque vero defuisset facultas vehementius inuehendi

uehendi in commenta de pontificum iure potestateq; imperandi Cæsaribus & principibus. Potuissim quoque eorundem pontificum conatus nefarios multos commemorare, quibus & potentiam suam iniustam exaggerare studuerunt, & imperii auctoritatē libertatemq; labefactare & imminuere. Sed cum pateant ea, in promptuq; sint æque tibi ac mihi, & labore & verborum multitudine superfedendum esse iudicaui.

Tu acriori & vehementiori quadam incitatione inflammatus mēdacia statim appellas omnia, quæ non satis probabilia tibi esse videntur. sed meminere velim, tibi etiam excidisse multa in tuo scripto, quæ parum roboris ac firmamenti habeant. Ea si mendacia ego appellem, an non iracundior & inciuilior multò, quàm moderatio Philosophica suadet, tibi videar? Malui igitur falsa, quàm mendacia nominare ea, quæ tu ad gratiam pōtificis magis quam ad veritatem scribis. Etsi enim in falso mendacium inest, vt Cicero ait; nō omnis tamen lapsus ex falsa opinione & errore, mendacium dicendum est: alioqui quot Philosophorum mendacia numerabimus? Sic in disputatione etiam fieri potest, vt aliquis per errorem id tanquam verum defendat, quod falsum tamen esse deprehenditur. Et notum

est illud Ciceronis; *Natura nos noster delectat error.*
 Quo sanè equiores esse debemus aliorum censores,
 nec statim mendacia appellare ea, quæ ad nocen-
 dum comparata non sunt. Cuiusmodi tua esse ar-
 bitror, quæ pro stabilienda pontificis Romani au-
 thoritate, & potestate summa in terris accumulas.
 Tamen si à veritate procul absunt: tamen si
 disputandi causa, aut declamitandi abs te scripta
 sunt, Sallustii verecundiam imitadam esse putabo,
 qui de Sisenna scribit, eum optimè quidem & dili-
 gentissimè persecutum esse historiam Syllæ, sed pa-
 rum libero ore locutū. Nec est quòd in contrariam
 partem rapias hanc meam de modestia in scribēdo
 admonitionem, quasi mendacii patronus sim, aut
 res suis nominibus appellari nolim. De his tantum
 loquor, quæ dubitationis aliquid habere possunt.
 De quibus qui scribit ea, quæ & rationibus proba-
 bilibus, & testimoniis non malis nituntur, *φιλόδοξος*,
 vel *opinosus*, forte iustius, quàm *mendax* voca-
 bitur.

Mendacia equidem ego odi, veritatem autem
 tanquam matrem omnis boni osculor. Cui te quo-
 que non minus quam Musis & Gratiis sacrificare, si
 necum disceptare vis, opto. Vera autem scribere
 non poteris, nisi, excusso pontificis iugo, liberè in-
 genueque

genueque id quod res est profitearis. Et vero quid est, quod pōtificis causā falsum testimonium dicas? Quod quantum sit peccatum, ex teipso nōsti.

Quod si magis te delectat Neoptolemi ingenium apertum, quam Vlyssēa ars ad fallēdum comparata: non committes, vt eloquentia ad salutem hominibus data vel ad excusandum, vel ad tuēdum pontificias fraudes impias abusus esse videaris. Profecto quæ pro pontifice tu scribis, pontificio stilo, non tuo scribis: quemadmodum Demades, cum decretum alienum à patriæ libertate fecisset, nō se, sed hastam Alexandri id fecisse dixit.

Quid turpius, quid fœdus, quam dicere? *mih* vero placet quicquid facit *Papa*. Vel cum regis iudicibus apud Herodotum profiteri, *nullam se inuenire legem, quæ sinat fratrem ducere sororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi facere quicquid libeat.* Quanto honestius est id, quod vir fortis ait apud Homerum? *se magis quam portas inferorum odisse eum, qui aliud ore promptum habeat, & aliud pectore clausum teneat.* Odiosa est omnino, & inuisa Deo achominibus sophistica, quæ fucata specie, & nescio quo simulationis artificio falsa pro veris vendit. Qua qui vtuntur, quid aliud, quam falsum testimonium dicunt? Quamobrem de pontifice

Romano scribere si vis, vera scribito, hoc est, verbo
 Dei sancto cōsentanea, & cum re ipsa congruentia.
 Si enim ea tribuis pontifici, quæ verbum Dei, &
 professio optimis nominibus denegant: an non ge-
 nus orationis impium, tum illiberale etiam in Ec-
 clesiam & Rempubl. inducis? A quo quidem vitio
 tantum te abesse cupio, vt optem te quod ani-
 mo sentis, id cum omnibus bonis
 vultu promptum habere,
 & lingua.

F I N I S.

